



Vetenskapsrådet

SVENSKT DELTAGANDE I EUROPEISKA FORSKNINGSRÅDET



VETENSKAPSRÅDET 2017

SVENSKT DELTAGANDE I
EUROPEISKA FORSKNINGSRÅDET

VETENSKAPSRÅDET
Box 1035
SE-101 38 Stockholm

VR1706
ISBN 978-91-7307-350-9

**SVENSKT DELTAGANDE I
EUROPEISKA FORSKNINGSRÅDET**

FÖRORD

I regleringsbrevet för budgetåret 2016 gavs Vetenskapsrådet i uppdrag av regeringen att kartlägga och analysera svenska forskares deltagande i Europeiska forskningsrådet (ERC) samt att komma med åtgärdsförslag för ökad konkurrenskraft. I oktober 2016 inkom Vetenskapsrådet till utbildningsdepartementet med en lägesrapport om arbetets fortskridande. Uppdraget är nu slutfört och föreliggande rapport är myndighetens avrapportering.

Sverige lyckas relativt väl i ERC:s bidragsutlysningar sett till mängden medel som beviljas till forskare vid svenska lärosäten. Samtidigt framkommer i föreliggande rapport att det sannolikt finns möjlighet att med hjälp av riktade insatser ytterligare stärka konkurrenskraften och öka beviljandegraden för ansökningar inskickade av forskare vid svenska lärosäten.

Historiskt sett har det funnits en uttalad skevhet ur jämställdhetssynpunkt inom ERC:s bidragsutlysningar, där män haft en högre beviljandegrad än kvinnor. Sedan 2013 är denna trend bruten av de sverigebaserade kvinnliga forskarna, vilka har haft samma eller högre beviljandegrad än sina manliga kollegor. Fortfarande kan man dock konstatera att de kvinnliga forskarna skickar in bidragsansökningar i mindre utsträckning än sina manliga kollegor. Det finns därmed anledning att befara att viktig kompetens inte tas tillvara, och att Sverige går miste om möjliga ERC-medel.

ERC står inför utmaningar med anledning av Storbritanniens utträde ur EU och dess påverkan på kommande ramprogram. Hur detta kommer att påverka svenska forskares deltagande i ERC är svårt att förutse, men både hot och möjligheter måste noga beaktas. Vetenskapsrådet har tillsammans med Vinnova inkommit till Regeringskansliet med en delrapport avseende uppdrag 1.1.2-2016-7211 kring konsekvenserna för svensk forskning med avseende på Brexit. Denna delrapport visar på ERC betydelse inom EU-samarbetet och framför allt i relationen med Storbritannien.

Stockholm 2017-08-16

Johan Lindell
*Avdelningschef för Avdelningen för forskningspolitik
Vetenskapsrådet*

INNEHÅLL

FÖRORD	2
SAMMANFATTNING	4
SUMMARY	5
1 INLEDNING	6
Regeringens uppdrag till Vetenskapsrådet och tolkning av uppdraget	6
Uppdragets genomförande och tillvägagångssätt	6
Rapportens upplägg	7
2 EUROPEISKA FORSKNINGSRÅDET, ERC	8
Organisation, uppdrag och budget	8
Principer för bidragsfördelning	9
Bidragsformer inom ERC	9
Representation inom ERC:s bedömningspaneler	10
Aktiviteter och stöd i Sverige	12
3 KARTLÄGGNING AV DELTAGANDE OCH FRAMGÅNG	14
Kartläggningens upplägg	14
Om statistiken	14
<i>Analys av bidragsformerna i aggregerad form</i>	15
Samtliga länders söktryck och framgång	15
Sveriges söktryck och framgång	17
Jämställdhetsfokus	20
<i>Analys av bidragsformen ERC Starting Grants</i>	23
Sveriges söktryck och framgång	23
Jämställdhetsfokus	24
<i>Analys av bidragsformen ERC Consolidator Grants</i>	28
Sveriges söktryck och framgång	28
<i>Analys av bidragsformen ERC Advanced Grants</i>	30
Sveriges söktryck och framgång	30
Jämställdhetsfokus	31
4 ENKÄT	35
Enkätens syfte och utformning	35
Resultat från enkäten	35
5 ÅTGÄRDSFÖRSLAG	39
APPENDIX. METOD ENKÄT	42
Respondentgrupp	42
Svarsfrekvens och bortfallsanalys	43

SAMMANFATTNING

Regeringen gav i regleringsbrevet för budgetåret 2016 Vetenskapsrådet i uppdrag att kartlägga och analysera svenska forskares deltagande i Europeiska forskningsrådet (förkortas ERC från den engelska benämningen European Research Council), samt att komma med åtgärdsförslag för ökad konkurrenskraft.

Jämställdhetsaspekter skulle särskilt beaktas. Vetenskapsrådet tolkar ”svenska forskare” som forskare av alla nationaliteter verksamma vid svenska lärosäten och forskningsinstitutioner.

ERC utlyser forskningsmedel inom tre domäner som utgörs av ämnesområdena Physical science and Engineering, Life science och Social sciences and Humanities. Ansökningarna utvärderas utifrån enbart ett kriterium vilket är excellens. Sverige har varit väl representerat inom de paneler som bedömer forskningsansökningarna.

Kartläggningen visar att forskare knutna till svenska lärosäten och forskningsinstitutioner deltar i ERC:s utlysningar i liknande utsträckning som forskare i de femton länder som beviljas mest medel från ERC, mätt som antal inskickade ansökningar per forskare verksamma i respektive land. Kvinnliga forskare i Sverige skickar in något färre ansökningar än sina manliga kollegor, något som gäller både yngre och mer seniora forskare.

Beviljandegraden, det vill säga andelen av de inskickade ansökningarna som beviljas medel, ligger över tid för Sveriges del något under genomsnittet inom ERC:s samtliga utlysningar. Beviljandegraden för kvinnor har generellt sett varit lägre än för män. Ett trendbrott kan dock noteras under senare år (från 2013).

Sju övergripande områden identifierades där åtgärder kan sättas in för att ge sverigebaserade forskare ökad konkurrenskraft inom ERC. Områdena är delvis överlappande och kan ses som verktyg och instrument för att stödja och stärka svensk forskning och forskare inom ERC. Åtgärdsområdena innefattar att verka för en ökad synlighet av ERC inom Sverige såväl som att öka synligheten internationellt av Sverige som forskningsnation, att ge ett utökat stöd till forskare i ansökningsfasen, samt bevakning och uppföljning av jämställdhetsaspekter nationellt och gentemot ERC. Fokus bör även finnas på att tillvarata de erfarenheter som finns och löpande skapas hos ERC-forskare med bidrag eller paneluppdrag, samt hos andra aktörer involverade i ERC:s forskningsutlysningar, nationellt eller på EU-nivå.

Redan i dagsläget finns det mekanismer på plats inom Sveriges nationella forskningsfinansieringslandskap för att finansiera ansökningar från sverigebaserade forskare som topprankats vid ERC:s utvärdering, men som inte kunnat finansieras inom ERC:s budget. En stor arbetsinsats ligger bakom både forskarens ansökning och bedömningspanelernas utvärderingar. Att vidareutveckla möjligheterna för finansiering av goda forskningsidéer som rankats högt vid ERC:s utvärdering men inte finansierats av ERC skulle både minska forskarens risktagande och bättre utnyttja potentialen hos ERC att främja forskarinitierad grundforskning av högsta vetenskapliga kvalitet.

SUMMARY

In its appropriation directions for the budget year 2016, the Swedish Government mandated the Swedish Research Council to map and analyse the participation by Swedish researchers in the European Research Council (ERC), and to present proposals for measures to increase competitiveness. Gender equality aspects were to be focused on in particular. The Swedish Research Council interpreted “Swedish researchers” as being researchers of all nationalities active at Swedish universities and research institutions.

ERC issues calls for research funds within three domains, consisting of the subject areas Physical Science and Engineering, Life Science, and Social Sciences and Humanities. The applications are evaluated based on a sole criterion, which is scientific excellence. Sweden has been well-represented within the panels that assess the research applications.

The mapping shows that researchers linked to Swedish universities and research institutions participate in the ERC’s calls to a similar extent as researchers in the fifteen countries awarded the greatest funds from the ERC, measured as the number of applications sent per researcher active in each country. Female researchers in Sweden submit slightly fewer applications than their male colleagues, this applies both for younger and more senior researchers.

The success rate for applications, that is the proportion of the applications submitted that are granted funds, is for Sweden slightly below the average for all calls by the ERC. The success rate for women has generally been lower than for men. However, there seem to be a trend break during recent years (since 2013).

In the report, seven overall areas are identified where action can be taken in order to increase the competitiveness of Sweden-based researchers within the ERC. The areas overlap to some extent, and may be regarded as tools and instruments for supporting and reinforcing Swedish research and researchers within the ERC. The action areas include increasing the visibility both of the ERC within Sweden, and of Sweden internationally as a research nation, providing increased support to researchers during the application phase, and also monitoring and following up gender equality aspects nationally and in relation to the ERC. There should also be a focus on utilising the experience that exists and is created on an ongoing basis among ERC researchers with grants or panel assignments, and among other actors involved in the ERC’s research calls, at national or EU level.

Within the Swedish national research funding landscape, mechanisms are in place to fund applications from Swedish-based researchers who receive top scores in the ERC’s evaluation but could not be funded within the ERC budget. Major work underpins both the researchers’ applications and the assessment panels’ evaluations. Further development of opportunities for funding excellent research ideas that were highly rated in the ERC evaluation but could not be funded by the ERC would reduce the researchers’ risk-taking as well as better utilise the full potential of the excellent research ideas and proposals developed in response to the ERC funding scheme.

1 INLEDNING

Regeringens uppdrag till Vetenskapsrådet och tolkning av uppdraget

I regleringsbrevet för budgetåret 2016 gavs Vetenskapsrådet följande uppdrag:

”Svenskt deltagande i Europeiska Forskningsrådet

Vetenskapsrådet ska kartlägga svenska forskares deltagande i Europeiska Forskningsrådets (ERC:s) projekt sedan ERC:s start, göra en analys av det svenska utfallets orsaker och föreslå åtgärder för att förbättra svenska forskares konkurrenskraft. Jämställhetsaspekter ska speciellt analyseras. Vetenskapsrådet ska senast den 15 oktober 2016 redovisa till Regeringskansliet (utbildningsdepartementet) hur uppdraget fortskrider.”

Vetenskapsrådet har tolkat benämningen ”svenska forskare” i uppdragstexten som ”sverigebaserade forskare”, det vill säga forskare som är knutna till ett lärosäte i Sverige oavsett forskarens nationalitet. Detta ger en fokusering mot konkurrenskraften hos den forskning som bedrivs i Sverige och mängden forskningsmedel som inkommer till Sverige. Andra ingångsvinklar är möjliga i kartläggningar framöver, det går exempelvis att undersöka situationen för forskare med svensk respektive utländsk nationalitet knutna till ett svenskt lärosäte, eller forskare med svensk nationalitet knutna till ett svenskt lärosäte respektive ett lärosäte i andra länder.

Avseende skrivningen att kartlägga de svenska forskarnas ”deltagande” gör Vetenskapsrådet tolkningen att en kartläggning efterfrågas av antal forskare som söker medel från ERC¹, andelen som beviljas respektive får sin ansökan avslagen samt mängden beviljade medel. Analys av data sker ur ett internationellt perspektiv och ett jämställhetsperspektiv. Detta innebär att Sveriges deltagande och framgångar sätts i relation till andra länder och att kvinnor och män särredovisas där så är möjligt.

I uppdraget står vidare att Vetenskapsrådet ska föreslå ”åtgärder för att förbättra svenska forskares konkurrenskraft”. Detta tolkas som att Vetenskapsrådet ska ge förslag på åtgärder som kan bidra till att fler svenska forskare beviljas medel från ERC.

Vetenskapsrådet inkom i oktober 2016 till utbildningsdepartementet med en lägesrapport om arbetets fortskridande. Föreliggande rapport utgör Vetenskapsrådets slutrapportering av uppdraget.

Uppdragets genomförande och tillvägagångssätt

Arbetsgrupp

För att svara på uppdraget tillsatte Vetenskapsrådet en arbetsgrupp bestående av fem personer från myndigheten: analytikerna Ulrika Kaby (projektledare fram till februari 2017) och Marianne Hall (projektledare från och med februari 2017) vid forskningspolitiska avdelningen, Sveriges primära nationella kontaktperson (National Contact Point, NCP) för ERC Gergana Angelova Hamberg, dåvarande ERC-expert Anni Järvelin samt EU-policy handläggaren Malin Eklund.

Arbetsmetoder och analys

Eftersom uppdraget till Vetenskapsrådet bestod av flera delar, från kartläggning och analys till förslag på åtgärder för ökad konkurrenskraft, användes ett spektrum av arbetsmetoder. De metoder som används är a) en statistisk kartläggning utifrån data från EU-kommissionen, b) enkät till ett urval forskare vid svenska lärosäten om ERC, c) inventering av lokala aktiviteter med anknytning till ERC vid universitet och högskolor i Sverige

¹ European Research Council förkortas ERC och översätts till Europeiska forskningsrådet på svenska.

samt en sammanställning av vad ett urval av andra länder gör för att främja hög framgång med ERC-ansökningar, d) kartläggning över svenska granskare inom ERC och e) intervjuer och diskussioner med svenska finansärer och intressenter.

Det statistiska underlaget analyserades med avseende på Sveriges deltagande och framgångar i ERC. Enkätens främsta fokus var att ta reda på hur forskare vid svenska lärosäten ser på ERC samt hinder och möjligheter för att söka och beviljas medel därifrån. Syftet med inventeringen av lokala aktiviteter vid universitet och högskolor i relation till vad andra länder gör var att synliggöra vad som i dagsläget görs för att främja framgång. Kartläggningen av svenska granskare inom ERC hade för avsikt att undersöka vilka förutsättningar Sverige har att ta del av erfarenheter från utvärderingsprocessen, samt att kartlägga eventuella könsskillnader inom panelerna.

Intervjuernas och diskussionernas huvudsyfte var att inhämta synpunkter och lärdomar på systemnivå om exempelvis ansökningsprocessen till ERC. Riksbankens Jubileumsfond och Sveriges Unga Akademi har intervjuats med syftet att ringa in frågeställningar som är särskilt viktiga för forskare inom humaniora och samhällsvetenskap samt för yngre forskare. Därutöver har diskussion förts med Vetenskapsrådets huvudsekreterare, Vinnova och ERC:s svenska referensgrupp, som består av representanter från lärosäten, Vinnova och utbildningsdepartementet, samt vid EU-Sam Partnerskapsforum som hölls på Vinnova den 15 mars 2017.

De olika delmomenten kompletterar varandra för att ge en så heltäckande bild som möjligt av Sveriges deltagande och framgångar samt orsakerna till utfallet. Denna ligger till grund för de åtgärdsförslag för ökad svensk konkurrenskraft som presenteras sist i rapporten.

Rapportens upplägg

Rapporten är upplagd enligt följande. I kapitel 2 ges information om Europeiska forskningsrådets (ERC:s) organisation, bidragsformer och budget. Därefter presenteras sammanställningen över granskare inom ERC, och slutligen inventeringen av lokala aktiviteter vid universitet och högskolor i Sverige samt översikten av vad andra länder gör för att främja hög framgång med ERC-ansökningar. I kapitel 3 presenteras den statistiska kartläggningen över svenskt deltagande och framgångar inom ERC sedan första utlysningen 2007. I nästkommande kapitel (kapitel 4) presenteras den enkät som skickades ut till forskare. I rapportens avslutande kapitel görs en sammanfattande slutsats av de olika delmomenten och förslag på åtgärder för ökad konkurrenskraft presenteras.

2 EUROPEISKA FORSKNINGSRÅDET, ERC

ERC i korthet

- ERC:s uppdrag är att främja forskardriven forskning av högsta kvalitet inom alla vetenskapliga områden genom omfattande och långsiktig finansiering.
- Finansiering från ERC anses i dagens svenska och europeiska forskarsamhälle mycket prestigefyllt.
- ERC:s totala budget under Horisont 2020 (2014–2020) är drygt 13 miljarder euro, vilket är 17 procent av Horisont 2020:s totala budget.
- Sveriges representation i ERC:s paneler för utvärdering av ansökningar har varit tämligen hög.
- Könsfördelningen bland panelledamöterna har generellt sett varit skev, med få kvinnor och många män, både bland representanterna från Sverige och för panelerna som helhet.

Organisation, uppdrag och budget

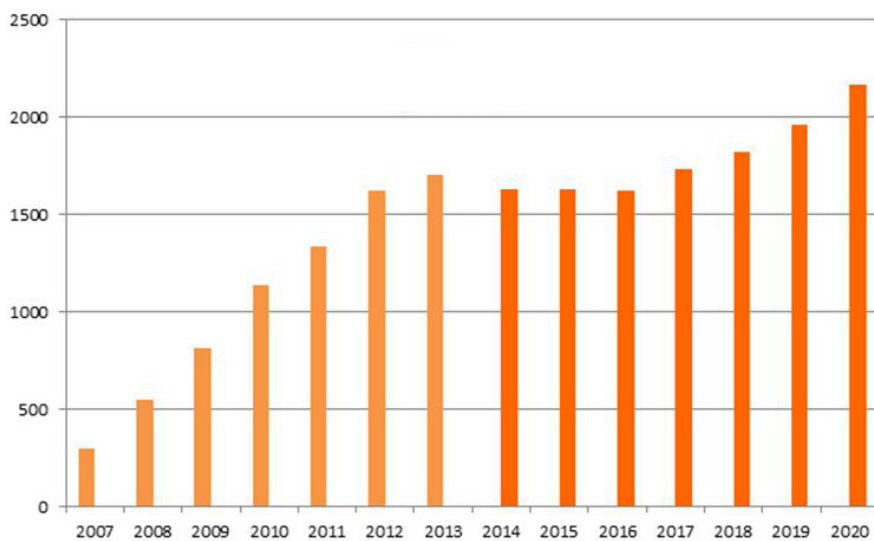
Europeiska forskningsrådet (ERC) bildades 2007 och lanserades officiellt vid en invigningskonferens i Berlin. ERC:s verksamhet leds av en Executive Agency och styrs av ett Scientific Council bestående av 22 framstående forskare från hela Europa. Scientific Council bildades redan 2005 och drog upp riktlinjerna för forskningsrådet. Sverige var representerat från start och fram till 2014 av Carl-Henrik Heldin, som åren 2011–2014 innehade funktionen som Vice President. Idag (juli 2017) har Sverige ingen representation i Scientific Council, men av de nordiska länderna är Norge och Danmark representerade.

För att beviljas medel måste huvudsökanden (Principal Investigator, PI) vara knuten till en värdinstitution inom ett EU-land, ett land som ansökt om EU-medlemskap eller som har ett associationsavtal med EU. Institutionen behöver inte vara ett universitet, utan även forskningsutförande företag med tillräcklig infrastruktur kan agera som värd. Ytterligare ett krav är att företaget låter forskaren publicera fritt.

ERC:s uppdrag är att främja forskardriven forskning av högsta kvalitet inom alla vetenskapliga områden genom omfattande och långsiktig finansiering. Finansiering från ERC anses i dagens svenska och europeiska forskarsamhälle mycket prestigefyllt. Sedan starten av satsningen 2007 har mer än 62 000 forskare och intressenter från över 40 länder deltagit i ERC:s utlysningar och ungefär 6 500 av dem från cirka 40 länder har fått ERC bidrag². ERC tilldelar sina forskningsmedel utifrån ett enda urvalskriterium vilket är vetenskaplig excellens.

ERC:s totala budget under det pågående ramprogrammet Horisont 2020 (H2020, år 2014 - 2020) är drygt 13 miljarder euro, vilket är 17 procent av H2020:s totala budget. Sedan starten 2007 under ramprogrammet FP7 har ERC:s årliga budget ökat så gott som årligen, se figuren nedan. Vid starten 2007 var ERC:s budget drygt 250 miljoner euro. Därefter ökade budgeten årligen fram till 2013 till ca 1 700 miljoner euro. År 2014–2016 låg budgeten stilla på en något lägre nivå. Från 2017 kommer budgeten återigen att öka successivt till ca 2 200 miljoner euro år 2020.

² Avser november 2016. Data innefattande 2016 års utlysning var ej tillgängligt vid rapportens slutförande.



Figur 1. ERC:s årliga budget i miljoner euro sedan starten 2007.

Sedan 2007 har ERC:s budget ökat nästan årligen. Även framgent, till och med 2020, kommer budgeten att öka. Ljusa respektive mörka staplar indikerar aktuellt ramprogram för tidsperioden: FP7 (2007–2013) respektive Horisont 2020 (2014–2020). Figuren är hämtad från ERC:s webbplats.

Principer för bidragsfördelning

Ansökningar tas emot från alla vetenskapliga områden. Forskare i alla karriäråldrar och från hela världen kan söka bidrag, men finansierad forskning ska bedrivas i en av de 28 EU-medlemsstaterna eller associerade länderna.

ERC:s grundläggande principer för bidragen är: 1 forskare, 1 värdinstitution, 1 projekt, 1 urvalskriterium (vetenskaplig excellens). Med undantag för Synergy Grants (se nedan) så ges bidrag enbart till enskilda forskare, ej till konsortier eller nätverk. Bidraget följer forskaren, och det kan flyttas från en värdinstitution till en annan om bidragsmottagaren så önskar. Värdinstitutionerna måste ge forskaren förutsättningar för att självständigt styra forskningsprojektet och dess finansiering.

Bidraget täcker 100 procent av projektkostnaderna, samt indirekta kostnader på 25 procent. Det finns följaktligen inget krav på med- eller motfinansiering, men samtidigt är det inte ovanligt att de indirekta kostnaderna vid värdinstitutionen är högre än de 25 procenten som finansieras av ERC-bidraget. Dessa måste då finansieras på annat sätt.

Bidragsformer inom ERC

ERC har fem olika bidragsformer:

- 1) **ERC Starting Grant** riktar sig till lovande, unga forskare 2-7 år efter avlagd doktorsexamen som visar potential att bli ledande forskare. Bidragsstorleken är upp till 2 miljoner euro totalt för en period av max fem år. År 2013 splittrades ERC Starting Grant till två bidragsformer: ERC Starting Grant och ERC Consolidator Grant. ERC Starting Grants som utlystes 2007-2012 riktade sig till forskare 2-12 år efter doktorsexamen.
- 2) **ERC Consolidator Grant** riktar sig till forskare 7-12 år efter avlagd doktorsexamen som nyligen har startat en forskningsgrupp och vill stärka sin roll som forskningsledare. Bidragsstorleken är upp till 2,75 miljoner euro totalt för en period av max fem år.

- 3) **ERC Advanced Grant** riktar sig till redan etablerade forskare i världsklass med betydande forskningsinsatser under de senaste 10 åren. Bidragsstorleken är upp till 3,5 miljoner euro för en period av max fem år.
- 4) **ERC Proof of Concept** riktar sig till forskare som redan beviljats medel från ERC och som vill undersöka innovationspotentialen i sina ERC-finansierade projekt. Bidragsstorleken är upp till 150 000 euro totalt för en period av max tolv månader.
- 5) **ERC Synergy Grant** riktar sig till små grupper av mycket framstående forskare som vill samarbeta kring ett gemensamt forskningsprojekt. Bidragsstorleken var upp till 15 miljoner euro totalt för en period av max sex år. Bidraget har inte utlysts sedan 2013, men Scientific Council beslutade 2016 att återinföra bidraget 2018.

I tabellen nedan visas vilka år som de olika bidragsformerna har utlysts. Bidragsformerna utlyses inom tre domäner, vilka utgörs av ämnesområdena Life science, Physical science and Engineering, samt Social sciences and Humanities.

Tabell 1. ERC:s bidragsformer och utlysningsår 2007–2016.

Vilka bidragsformer som har utlysts har varierat mellan åren. År 2013 splittrades Starting Grant till Starting Grant och Consolidator Grant.

Bidragsform	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Starting Grant	x		x	x	x	x	x	x	x	x
Consolidator Grant							x	x	x	x
Advanced Grant		x	x	x	x	x	x	x	x	x
Proof of Concept					x	x	x	x	x	x
Synergy Grant						x	x			

Representation inom ERC:s bedömningspaneler

Urvalet av forskningsansökningar som skall finansieras vid ERC:s utlysningar sker genom peer-review, med excellens som enda urvalskriterium. ERC använder ett vanligt förekommande panelbaserat system för utvärderingsprocessen, där paneler av forskare granskar ansökningarna och ger rekommendationer för finansiering, antingen autonomt eller efter återkoppling från externa specialister inom specifika områden. Inom ämnesområdet Physical science and Engineering har ERC 10 olika paneler med olika inriktning som granskar de inkomna ansökningarna. Inom Life science finns 9 olika paneler och inom Social sciences and Humanities 6 olika paneler. Varje panel består av en ordförande, en vice ordförande och därutöver 10-13 ledamöter.

Stor svensk representation i ERC-panelerna men lägre andel kvinnor än genomsnittet

Forskare knutna till svenska forskningsinstitutioner har totalt sett haft 246 paneluppdrag inom ERC:s utvärderingspaneler under tiden 2007–2015³. En och samma person kan ha varit granskare för mer än ett år eller för fler än en bidragsform, så antalet individer som innehaft paneluppdrag är alltså färre än antalet uppdrag. Data på individbasis finns ej tillgängligt.

Totalt sett har forskare från 55 olika länder innehaft paneluppdrag inom panelerna. Sverige är ur detta avseende väl representerade. Tabell 2 nedan listar de 15 länder som haft högst antal paneluppdrag, och vi ser att Sverige ligger väl till när det gäller antal paneluppdrag.

Ser man istället på könsfördelningen, finner man att Sverige har en mer skev könsfördelning än de flesta av länderna på topp 15-listan, och även relaterat till könsfördelningen bland paneluppdragen totalt sett, från samtliga länder. Av de paneluppdrag som gått till forskare knutna till svenska forskningsinstitutioner har 20

³ Tillgängligt dataunderlag avser utlysningarna Starting Grants, Consolidator Grants och Advanced Grants

procent utförts av kvinnor, medan 80 procent utförts av män. Motsvarande siffror för samtliga länder är 27 procent paneluppdrag till kvinnor och 73 procent till män.

När det gäller Life science och Social sciences and Humanities är könsfördelningen särskilt skev, med endast 17 respektive 18 procent paneluppdrag till kvinnor från svenska forskningsinstitutioner. För dessa ämnesområden gick för samtliga länder 18 respektive 37 procent av paneluppdragen till kvinnor. Inom Physical science and Engineering var andelen paneluppdrag som utfördes av kvinnor 23 procent för Sverige, jämfört med 31 procent totalt sett för samtliga länder.

Tabell 2. Antal paneluppdrag för de 15 länder med högst representation, samt andelen kvinnor, 2007–2015.

Sverige har numerärt sett varit väl representerat i panelerna. Andelen kvinnor som utfört paneluppdrag är dock noterbart lägre för Sverige (20 procent för alla paneler tillsammans) jämfört med samtliga länder (27 procent för alla paneler tillsammans). Detta är tydligast inom Social sciences and Humanities, där andelen paneluppdrag som utförts av kvinnor är 18 procent, medan motsvarande siffra för samtliga länder är 37 procent. Notera att siffrorna som redovisas i tabellen inte avser unika individer, utan samma individ kan ha utfört paneluppdrag under flera år eller inom flera bidragsformer. PE = Physical science and Engineering, LS = Life science, SH = Social sciences and Humanities.

Land	Antal paneluppdrag	Andel paneluppdrag till kvinnor (%)			
		PE	LS	SH	Totalt
Storbritannien	779	37	22	37	32
Tyskland	715	35	13	44	27
Frankrike	622	30	36	29	32
USA	505	44	21	32	32
Italien	433	32	20	35	27
Schweiz	343	22	20	26	22
Nederländerna	323	19	11	40	21
Spanien	297	22	19	44	26
Sverige	246	23	17	18	20
Belgien	203	29	18	36	26
Österrike	183	26	18	46	30
Danmark	173	37	9	58	28
Israel	156	38	10	31	23
Finland	157	56	5	33	39
Polen	137	30	11	38	21
Samtliga 55 länder	6214	31	18	37	27

En grups könsfördelning anses ofta vara jämn om inget av könen är representerade till mindre än 40 procent. Överlag är könsfördelningen skev för de flesta länderna i tabell 2 inom samtliga tre ämnesområden. En jämn könsfördelning (det vill säga inom intervallet 40–60 procent) återfinns främst inom Social sciences and Humanities. Där har paneluppdragen till Tyskland, Nederländerna, Spanien, Österrike och Danmark en jämn könsfördelning av paneluppdragen. Inom ämnesområdet Physical science and Engineering har USA och Finland en jämn könsfördelning. Inom Life Science har inget land i tabell 2 uppnått en jämn könsfördelning av paneluppdragen. I inget fall är andelen paneluppdrag till män lägre än 40 procent.

Aktiviteter och stöd i Sverige

Nationell kontaktpunkt samt nationell ERC-expert

Regeringen har genom beslut den 12 december 2013 fastställt den svenska organisationen för Europeiska unionens ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020 (U2013/7489/F). Denna drar upp riktlinjer för ansvarsfördelningen mellan de olika rollerna som stöder svenska forskare/företagare i ansökningsprocessen. Tre personer har i dagsläget uppdrag att arbeta med ERC-frågor på nationell nivå. Vid Vetenskapsrådet finns Sveriges primära nationella kontaktpunkt (National Contact Point, NCP) för ERC samt en ERC-expert. Tillsammans motsvarar deras arbete ungefär 40 procent av en heltidstjänst. Vid Vinnova finns Sveriges biträdande nationella kontaktperson.

NCP:s uppdrag är att bistå universitet och högskolor, forskare, nya aktörer och små och medelstora företag med information och rådgivning i syfte att öka och underlätta deltagande i Horisont 2020, inklusive ERC:s utlysningar. Information som tillhandahålls innefattar utlysningar, deltagarregler inklusive villkor för deltagande, inlämning av ansökan, budgetering och rapportering, samt statistik och resultat av ansökningar. Detta genomförs via kommunikationskanaler såsom nyhetsbrev, webbplatser, mässor, med mera, samt genom att informations- och marknadsföringsåtgärder organiseras i samarbete med kommissionen vid till exempel informationsdagar, seminarier och konferenser. För arbetet med ERC specifikt sker en övervägande del av insatserna gentemot forskningsservice och grants office vid universitet och högskolor.

ERC-experten nomineras av Vetenskapsrådet och utses av regeringen. Experten ansvarar för att sammanställa en samlad bild av önskemål från forskarsamhället, näringslivet, offentlig sektor och andra relevanta aktörer och för att ge förslag på svenska ståndpunkter till den svenska ledamoten i ERC:s programkommitté om sådan finns.

Lärosätenas stöd till forskarna av central betydelse

Mycket arbete bedrivs lokalt på universitet och högskolor för att underlätta ansökningsprocessen till ERC för forskarna och för att öka deras utsikter till framgång med sin ansökan. Vetenskapsrådet har i rapportarbetet kontaktat elva olika grants office, forskningsservice och liknande funktioner vid lärosäten i Sverige och låtit dem redogöra för aktiviteter, stöd och incitament på deras lärosäte för att engagera, stötta och stärka forskarna till ett ERC-bidrag. En sammanställning visas i tabellen nedan. Sammanlagt uppskattas det lokala arbetet relaterat till ERC på dessa lärosäten motsvara ungefär sju heltidstjänster, vilket i genomsnitt blir ca 60 procent av en heltidstjänst per lärosäte.

I stort arbetar de olika lärosätena på likartat sätt och många goda exempel om hur lärosätena aktivt arbetar med ERC-sökanden finns. Vissa uttrycker dock att en förbättringspotential finns i att arbeta fram tydligare rutiner kring exempelvis identifiering av kandidater för en ERC-ansökan eller informationsinsatser på lärosätet med lokala framgångsrika forskare och granskare istället för, eller som ett komplement till, utbildningar anordnade av en extern konsult.

I tabellen nedan redovisas även aktiviteter, stöd och incitament i ett urval av Europeiska länder baserade på två publicerade rapporter⁴, den ena från Tillväxtanalys och den andra från Technopolis. Rapporten "Unga forskares karriärvägar" från Tillväxtanalys ger vid handen att forskningsråd i Nederländerna och Danmark i likhet med Vetenskapsrådet har börjat utforma bidragsutlysningar så att de på ett tydligt sätt matchar ERC-finansieringsplan och förbättrar mottagarnas möjligheter att få vidare bidrag från ERC. För vissa av finansieringsprogrammen från DFF (Det Frie Forskningsråd) i Danmark finns en uttalad förväntan på att forskarna söker ERC-medel eller annan internationell finansiering.

⁴ Unga forskares karriärvägar. Meriteringsanställningar, jämställdhet, forskarmobilitet och forskningsfinansiering. Tillväxtanalys. Svar Direkt 2016:10.

Beteiligung und Erfolg der schweizerischen Geistes- und Sozialwissenschaften an den Grants des European Research Council. Interface. Technopolis 2013.

Tabell 3. Aktiviteter för att främja framgång med ERC-ansökningar arrangerade i ett urval av Europeiska länder samt i Sverige.

Med karriärstöd menas att ett lärosäte ger mottagaren av ERC-bidraget någon typ av längre anställning, exempelvis en tenure-track-tjänst, eller en titel, exempelvis en professorstitel.

Aktiviteter	Sverige (Grants office, forskningsservice och liknande)											ERC-NCP för Sverige	Europa					
	Chalmers	GU	KI	KTH	LTU	LU	SLU	SU	UmU	UU	ÖrU		Storbritannien	Tyskland	Nederländerna	Schweiz	Österrike	Turkiet
Informationsmöte om ERC:s utlysningar-öppet för alla	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Informationsmöte om ERC:s utlysningar - öppet för identifierade kandidater	X	X	X			X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Detaljerad webbsida som innehåller all information som krävs för en ERC-ansökan			X	X								X	X	X	X	X	X	X
Enskilda möten med ERC-sökande	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X
Kurser med externa konsulter		X	X		X	X			X				X		X	X	X	
Skrivkurs för ERC kandidater (STG, CoG)		X	X		X	X						X	X		X		X	
Hjälp med etikdelen i ansökan	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X		X
Hjälp med budgetdelen i ansökan	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X		X
Granskning av ansökningar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X
Hjälp med administration kring Host Institution Support letter	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							
Intervjuträning	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Motfinansiering av beviljade ERC-projekt	X	X		X						X								X
Finansiering av ERC-reserver (utan finansiering av ERC)												X					X	X
Karriärstöd	X	X												X	X	X	X	
Uppmärksamhet från rektorn, på lärosätets webbplats m.m.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Hjälp med "contract negotiation" och revision	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X

3 KARTLÄGGNING AV DELTAGANDE OCH FRAMGÅNG

I detta kapitel redogörs för Sveriges deltagande och framgångar inom ERC utifrån data från främst EU-kommissionen. Inledningsvis presenteras kartläggningens upplägg samt information om datamaterialet och statistikkällan.

Kartläggningens upplägg

I kartläggningen redovisas och jämförs antalet ansökningar, beviljandegrader⁵ samt mängden beviljade medel för Sverige och övriga länder. Syftet är att ge en bild av Sveriges deltagande och framgång över tid.

Datamaterialet redovisas könsuppdelat, där underlaget är tillräckligt stort, för att möjliggöra jämställdhetsanalyser och belysning av eventuell jämställdhetsproblematik.

Kartläggningen inleds med ett avsnitt där bidragsformerna analyseras i aggregerad form, det vill säga de olika bidragsformerna är hopslagna och analyseras sammantaget, för att ge en helhetsbild. Därefter presenteras och analyseras bidragsformerna Starting Grants, Consolidator Grants och Advanced Grants var för sig. Bidragsformen Consolidator Grants analyseras dock inte lika djupgående som de övriga två bidragsformerna på grund av få ansökningar. Synergy Grants utlystes enbart 2012 och 2013 och särredovisas inte i denna rapport, det vill säga bidragsformen ingår i den inledande kartläggningen där samtliga bidragsformer är hopslagna men analyseras därefter inte separat. Från sverigebaserade forskare inkom 53 ansökningar till bidragsformen under de två utlysningssäsongerna, varav ingen beviljades. Inte heller bidragsformen Proof of Concept analyseras enskilt på grund av få ansökningar. Bidragsformen har utlysts årligen sedan 2011 men under perioden 2011–2015 inkom endast 62 ansökningar från sverigebaserade forskare, varav 22 beviljades.

Om statistiken

Kartläggningen baseras på data ifrån EU-kommissionen, huvudsakligen från kommissionens externa databas eCORDA (external Common Research Datawarehouse). Viss data har därutöver inhämtats genom direktkontakt med ERC och från Sveriges nationella kontaktperson. Databasen uppdateras under tre perioder årligen och datamaterialet som denna rapport baseras på är daterat till den 26 juni 2016 för utlysningar under åren 2007–2013 och den 30 september 2016 för utlysningar under 2014 och 2015. Data för utlysningen 2016 var vid rapportens slutförande ej komplett i ERC:s databas och har därför ej inkluderats i de internationella analyserna. Där så varit möjligt har resultat från 2016 års utlysning angivits för forskare knutna till svenska lärosäten.

I databasen eCORDA finns statistik om antal ansökningar till ERC per bidragsform, land, lärosäte, ämnesområde, kön (kvinna/man), bidragsbeslut (avslag eller beviljad) samt mängd beviljade medel. Vi har enbart använt statistik för projektens ansvarige forskare (Principal Investigator, PI). Ansökningar som har blivit avförda på formell grund eller där den sökande har dragit tillbaka sin ansökan inte ingår i analysen.

⁵ Med beviljandegrad menas andelen av de inskickade ansökningarna som beviljas medel. Beviljandegraden kan exempelvis beräknas per land eller per kön.

Analys av bidragsformerna i aggregerad form

Sveriges position i korthet

- Sverige ligger på sjunde plats avseende antalet inskickade ansökningar och på åttonde plats beträffande mängden beviljade medel för åren 2007–2015.
- Av de fjorton länder som beviljats mest medel ligger Sverige i mittenskiktet både avseende antal ansökningar i förhållande till antalet forskare i landet och avseende beviljade medel i förhållande till antalet forskare i landet.
- Antalet ansökningar från sverigebaserade forskare ökade årligen under 2009–2013 från 147 stycken 2009 till 385 ansökningar 2013, för att därefter minska under 2014 och 2015 till 240 ansökningar 2015.
- Sveriges *andel* av de beviljade medlen under tiden 2009 till 2015 har legat tämligen stabilt mellan 3,5 och 4 procent.
- När samtliga länder beaktas har kvinnor något lägre beviljandegrad än män, sett till enskilda år och inom respektive forskningsämne. Från 2013 ses dock en ökande beviljandegrad för kvinnor.
- Sverigebaserade kvinnor har något lägre beviljandegrad än män inom varje ämnesområde. Skillnaderna är störst inom Social sciences and Humanities.
- Av svenska lärosäten har Karolinska Institutet haft störst framgång under 2007–2015 med totalt 44 beviljade bidrag, följt av Lunds universitet med 43 bidrag och Uppsala universitet med 38 bidrag.

Samtliga länders söktryck och framgång

Ansökningar, antal forskare och beviljade medel per land

Storbritannien är det land som totalt sett har skickat in flest antal ansökningar och beviljats mest medel under 2007-2015⁶, se tabell 4 nedan. Sverige ligger på sjunde plats när det gäller antalet inskickade ansökningar, och på åttonde plats när det gäller totala mängden beviljade medel.

Söktrycket för de olika länderna kan även åskådliggöras genom att titta på antalet ansökningar som har skickats in till ERC i förhållande till antalet forskare i landet. När detta görs ligger Sverige tillsammans med ett antal andra länder på femte plats efter Nederländerna, Italien, Finland och Belgien som har skickat in fler ansökningar per forskare.

Framgång för de olika länderna kan även åskådliggöras som mängden beviljade medel i förhållande till antalet forskare i landet. När detta görs ligger Sverige på delad sjätte plats efter Nederländerna, Schweiz, Belgien, Frankrike och Danmark.

Ett kompletterande sätt att studera olika länders framgångar inom ERC är att titta på ländernas beviljandegrader. Med ett lands beviljandegrad menas andelen av ansökningarna från ett visst land som blir beviljade medel. Beviljandegraden för Sverige totalt sett ligger på 10 procent (se tabell 4), vilket är något lägre än beviljandegraden för ERC totalt sett, samtliga länder och samtliga år, som låg på 11 procent.

Då forskningssystemen skiljer sig åt mellan de olika länder som listas i tabell 4 med avseende på forskartäthet, finansieringssystem, med mera, kan generella slutsatser endast dras med försiktighet. Resultaten indikerar att Sverige har något lägre beviljandegrad än vad som skulle kunna förväntas, när man jämför med beviljandegraden för samtliga länder inom ERC:s utlysningar. Antalet ansökningar per forskare som skickas in ligger i samma storleksordning som för de länder som har högre beviljandegrad än Sverige, Nederländerna

⁶ Baserat på bidragsformerna Starting Grant, Consolidator Grant, Advanced Grant och Proof of Concept. Vid rapportens färdigställande hade ännu inte heltäckande data från 2016 års ansökningar presenterats från ERC.

undantaget, och så även mängden beviljade medel per forskare. Tillsammans med resultatet från de enskilda bidragsformerna separat, indikerar dessa resultaten att det kan finnas skäl att undersöka om det kan finnas forskare i Sverige med potential för att ta hem ERC-bidrag som av någon anledning inte söker bidrag från ERC, och i så fall varför det inte sker. Det finns även anledning att se över möjligheter och metoder för att stärka svenska forskares konkurrenskraft i ansökningsförfarandet, med syfte att öka beviljandegraden och mängden beviljade medel till svenska forskare.

Tabell 4. Beviljade forskningsmedel, antal forskare och antalet ansökningar per land.

Tabellen visar de länder som sammanlagt har beviljats mest forskningsmedel under 2007-2015 samt antalet ansökningar från respektive land och antalet forskare. Länderna är sorterade efter mängd beviljade medel respektive antal ansökningar.

Land	Antal ansökn. 2007–2015	Antal forskare 2013	Mängd beviljade medel (kEUR) 2007–2015	Bev. medel ranking	Antal ansökn. ranking	Bev. grad 2007–2015* (%)	Antal ansökn. / antal forskare	Beviljade medel / antal forskare (kEUR)
Nederländerna	3 688	35 905	984 883	4	6	16	0,10	27
Schweiz	1 843	42 375	766 050	5	9	24	0,04	18
Belgien	1 752	36 138	347 660	9	10	12	0,05	10
Frankrike	5 186	141 578	1 318 484	3	4	16	0,04	9
Danmark	1 191	29 369	224 808	11	13	11	0,04	8
Sverige	2 307	52 421	371 674	8	7	10	0,04	7
Österrike	1 150	37 253	258 313	10	14	15	0,03	7
Storbritannien	10 083	339 096	2 309 271	1	1	14	0,03	7
Finland	1 714	28 136	162 036	13	11	6	0,06	6
Italien	7 138	105 358	531 978	7	2	5	0,07	5
Tyskland	6 562	327 921	1 595 124	2	3	15	0,02	5
Norge	836	28 938	116 188	14	18	7	0,03	4
Spanien	4 938	148 943	551 295	6	5	8	0,03	4
Israel	1 994	-	168 394	12	8	19	-	-

* Beviljandegraden totalt sett för samtliga år och samtliga länder var 11 procent.

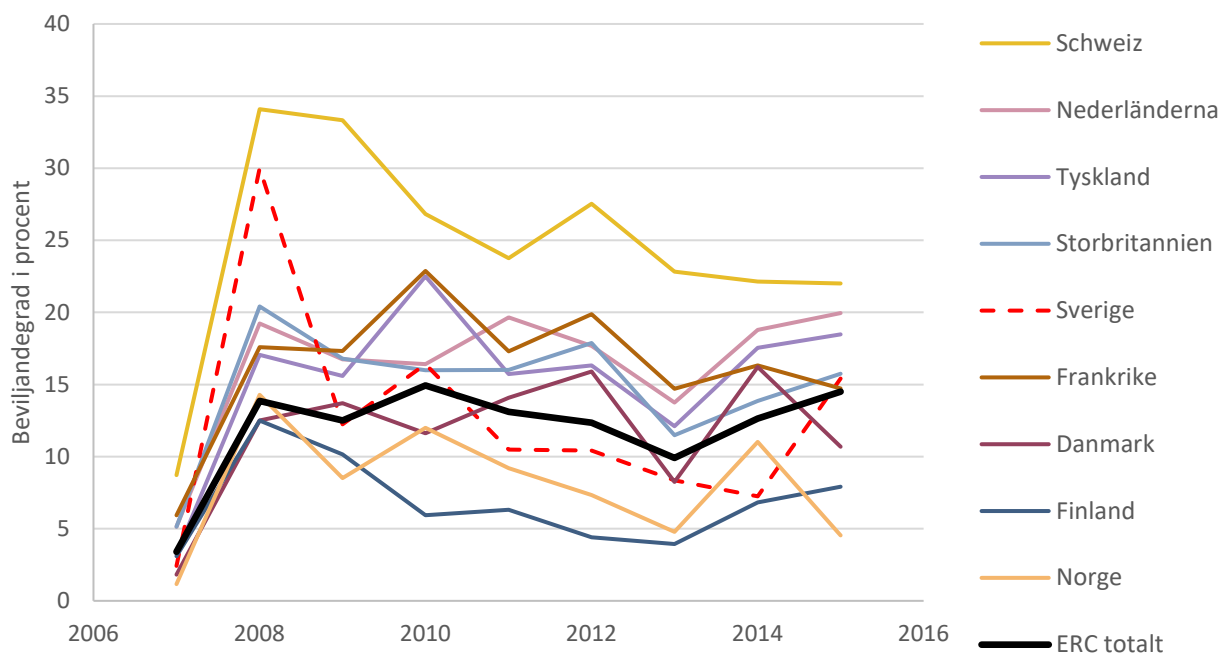
Mängden beviljade medel är baserad på bidragsformerna Starting Grant, Consolidator Grant, Advanced Grant och Proof of Concept. Data över antalet forskare per land är hämtat från OECD:

Higher education sector samt Governmental sector (total researchers, head-count för 2013, undantaget Schweiz där data är från 2012, och för Israel där data saknas).

Beviljandegrad över tid för ett urval länder – Schweiz ofta i topp

Utvecklingen av beviljandegrader över tid för ett urval länder visas i figur 2 nedan. Schweiz har genomgående haft hög framgång med sina ansökningar och har haft högst beviljandegrad varje enskilt år (förutom 2015 då Österrike låg i topp, detta visas ej i figuren nedan). Österrikes beviljandegrader har dock varierat kraftigt mellan åren.

Sverige nådde mycket hög framgång under 2008 då enbart Advanced Grants utlystes. Sverige skickade det året in endast 60 ansökningar, varav 18 beviljades. Därefter ses en nedåtgående trend, men med en tydlig stigning för 2015. Jämför man med övriga nordiska länder ser man att Danmarks beviljandegrader har varierat kraftigare mellan åren jämfört med Sveriges (år 2008 undantaget), samt att Finland och Norge genomgående har haft lägre beviljandegrader än Sverige (undantaget Norge 2014).



Figur 2. Beviljandegrader över tid 2007–2015⁷ för de fem länder som tar hem mest medel från ERC, de nordiska länderna samt för ERC totalt.

Schweiz har genomgående haft höga beviljandegrader. Sverige hade stor framgång i utlysningen av Advanced Grants 2008. Sveriges beviljandegrad har legat över medlet för ERC totalt åren 2010 och 2015.

Sveriges söktryck och framgång

Ökning och sedan minskning i antal ansökningar

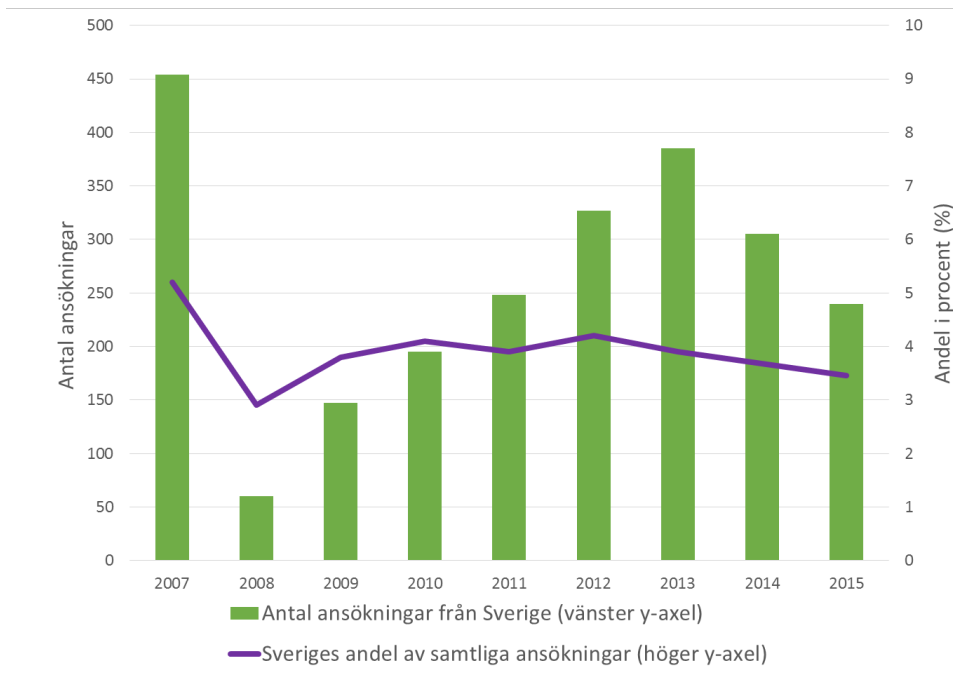
Sveriges söktryck visas i figur 3. Under ERC:s första år, det vill säga 2007, inkom drygt 450 ansökningar från sverigebaserade forskare vilket är det högsta antalet ansökningar hittills från Sverige. Vid denna första utlysning tillämpade ERC ett föransökningssystem, vilket resulterade i att man fick in över 8700 ansökningar till det första steget. Året därpå, det vill säga 2008, slopades systemet med föransökningssystem, vilket minskade det totala antalet ansökningar. Från Sverige inkom detta år 60 ansökningar, vilket är det lägsta antalet ansökningar från Sverige. Sedan 2008 har antalet ansökningar från sverigebaserade forskare till ERC ökat årligen fram till och med 2013 då knappt 400 ansökningar inkom, för att därefter minskat något, se figuren nedan. Vilka bidragsformer som har utlysts har varierat mellan åren (se tabell 1). År 2007 utlystes enbart ERC Starting Grants och 2008 enbart ERC Advanced Grants.

⁷ De två första åren av utlysningar avviker från övriga. År 2007 utlystes enbart Starting Grants och ett tvåstegsförfarande tillämpades: I första steget skickades en föransökan, och i steg två en fullständig ansökan. Denna process ledde till ett mycket stort antal inskickade ansökningar, över 8700 stycken, relativt mängden tillgängliga medel, och tvåstegsförfarandet togs därför togs bort följande år. År 2008 utlystes endast Advanced Grant, och antalet ansökningar blev istället mycket lågt, knappt 2000 totalt. Från Sverige inkom 60 stycken ansökningar, 6 från kvinnor och 54 från män.

Förhållandevis jämn andel av samtliga ansökningar

Andelen som ansökningarna från Sverige utgör av samtliga länders ansökningar visar på ett liknande mönster som antalet ansökningar från Sverige, se figuren nedan. År 2007 utgjorde de svenska ansökningarna drygt 5 procent av samtliga ansökningar, vilket är Sveriges hittills högsta andel. Året därefter utgjorde de ca 3 procent för att sedan med viss variation öka fram till år 2012 då de utgjorde drygt 4 procent. Sedan 2013 har däremot ansökningarna från Sverige utgjort en något minskande andel av samtliga ansökningar. År 2015 utgjorde ansökningarna från sverigebaserade forskare ca 3,5 procent av samtliga ansökningar.

Under 2013 ökade antalet ansökningar från Sverige jämfört med året innan. Att Sveriges andel av samtliga ansökningar ändå minskade det året bör därför ha berott på att övriga länder inkom med ytterligare ökat antal ansökningar.



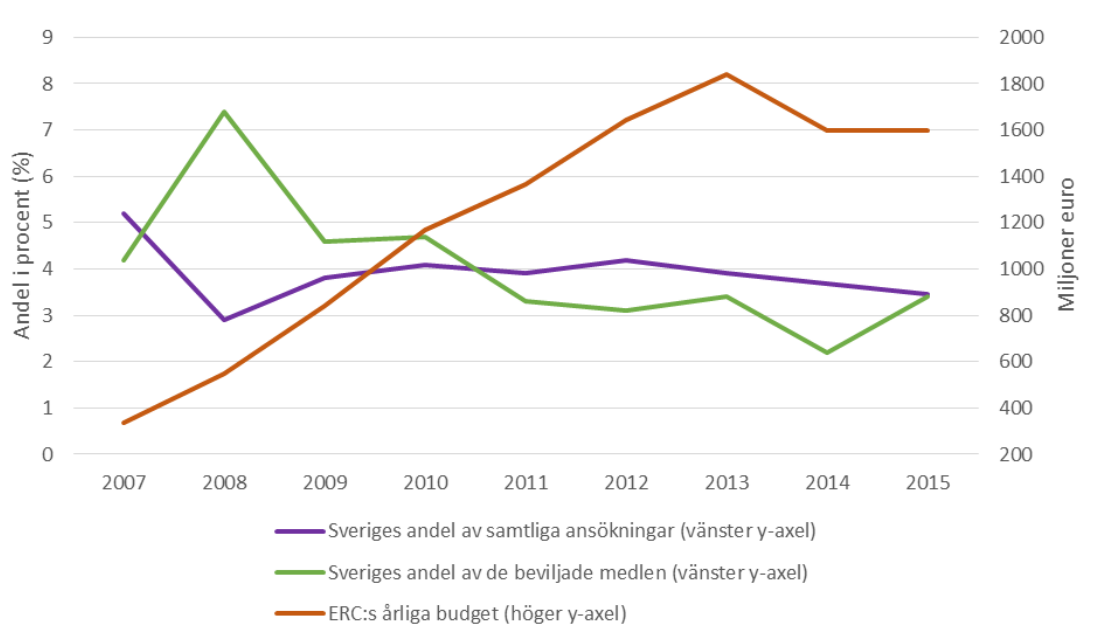
Figur 3. Söktryck för Sverige, samtliga bidragsformer, 2007–2015.

De två första åren av utlysningar avviker från övriga. År 2007 tillämpades ett tvåstegsförfarande i ansökningsprocessen vilket genererade många ansökningar, se även figur 2. År 2008 utlystes endast Advanced Grant, och forskare knutna till lärosäten i Sverige skickade in ett mycket litet antal ansökningar. Under åren 2009–2013 ökade antalet ansökningar från Sverige, för att därefter minska 2014 och 2015. Andelen som Sveriges ansökningar utgör av alla länders ansökningar ligger under åren 2009–2015 tämligen stabilt mellan 3,5 och 4 procent.

Minskning och sedan ökning av de beviljade medlen

Sveriges andel av de beviljade medlen (figur 4) steg från drygt 4 procent 2007 till drygt 7 procent under 2008 då Sverige hade mycket goda framgångar med ansökningarna inom bidragsformen Advanced Grants, som var den enda bidragsformen det året. Därefter ses en övervägande nedåtgående trend fram till och med 2014 då Sverige fick drygt 2 procent av samtliga beviljade medel. Året efter, det vill säga 2015, ses dock en viss uppgång till ca 3,5 procent.

Det finns inget tydligt samband mellan hur stor andel av samtliga inskickade ansökningar som utgörs av ansökningar från Sverige och andelen av de beviljade medlen som tillfaller Sverige.



Figur 4. Sveriges andel av de beviljade medlen och av samtliga ansökningar samt ERC:s budget.

Andelen av samtliga beviljade medel som Sverige har tilldelas visar på en något sjunkande trend mellan 2009 och 2014 (2007 och 2008 är speciella år, se figur 3). Data över andelen beviljande medel till Sverige är beräknade utifrån databasen eCORDA.

ERC-bidrag går till forskare knutna till stora universitet

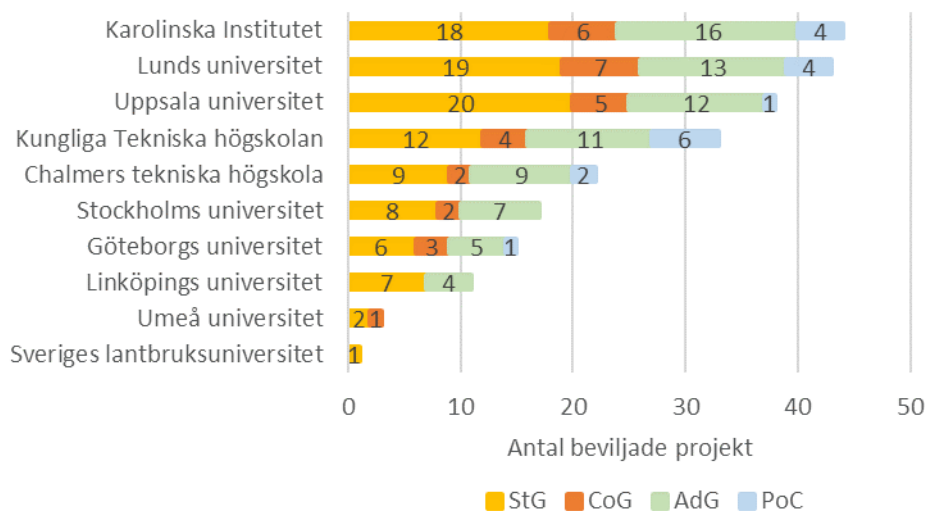
Totalt under åren 2007-2015 beviljades 228 ansökningar från sverigebaserade forskare, varav samtliga ansökningar med ett undantag kom från tio olika lärosäten i Sverige, se figur 5 nedan. Den återstående ansökan som beviljades kom från ett företag som sökte inom bidragsformen Proof of Concept. Forskare vid Karolinska Institutet är det lärosäte som har haft störst framgång med totalt 44 beviljade bidrag. Tätt därefter följer Lunds universitet med 43 bidrag och Uppsala universitet med 38 bidrag.

I utlysningen 2016⁸ beviljades ytterligare 34 bidrag till forskare knutna till svenska lärosäten: 16 Starting Grants, 8 Consolidator Grants varav 1 kommer att flyttas till University of East Anglia, samt 10 Advanced Grants plus 1 reserv. Samtliga bidrag gick till forskare knutna till något av lärosätena i figur 5.

De ansökningar som skickas in från Sverige kommer till största delen från forskare knutna till universitet. En mindre andel söks från forskare vid högskolor, forskningsinstitut, företag och andra aktörer. Under åren 2007-2015 inkom från Sverige 1770 ansökningar från 16 universitet⁹, 23 ansökningar från 9 högskolor, 5 ansökningar från 3 statliga myndigheter och forskningsinstitut, 1 ansökan från ett landsting. Dessutom har 17 ansökningar skickats in av forskare vid sammanlagt 10 företag och privata forskningsinstitut.

⁸ Dessa data ingår inte i rapportens övriga analyser, då heltäckande data från 2016 års utlysning saknas i ERC:s databaser.

⁹ Här inkluderas samtliga 14 statliga universitet samt Chalmers tekniska högskola och Handelshögskolan i Stockholm. Ansökningar från forskare vid universitetssjukhus har räknats in hos motsvarande universitet.



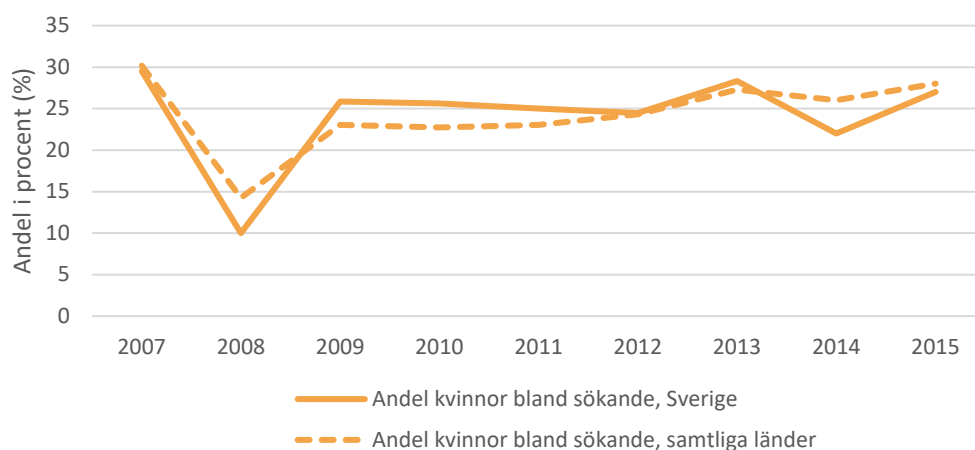
Figur 5. Antal beviljade bidrag till svenska universitet och högskolor, 2007–2015.
 Flest beviljade bidrag har tagits hem av forskare vid Karolinska Institutet och Lunds universitet.
 StG = Starting Grants, CoG = Consolidator Grants, AdG = Advanced Grants,
 PoC = Proof of Concept

Jämställdhetsfokus

Könsfördelningen bland de sökande – fler män än kvinnor

Det är ungefär tre gånger så många män som kvinnor bland de sökande till ERC, se figuren nedan. Könsfördelningen bland sökanden från Sverige är snarlik könsfördelningen sett till samtliga länder.

Över åren har könsfördelningen bland de sökande legat relativt stabil, både för Sverige och för samtliga länder sammantaget, förutom för 2008 då andelen män var ännu högre bland de sökande och andelen kvinnor ännu lägre. Detta år utlystes enbart Advanced Grants som riktar sig till väletablerade forskare. Denna kategori forskare har högre karriärålder generellt sett, och andelen män är högre och andelen kvinnor lägre än för hela forskarkåren totalt sett.

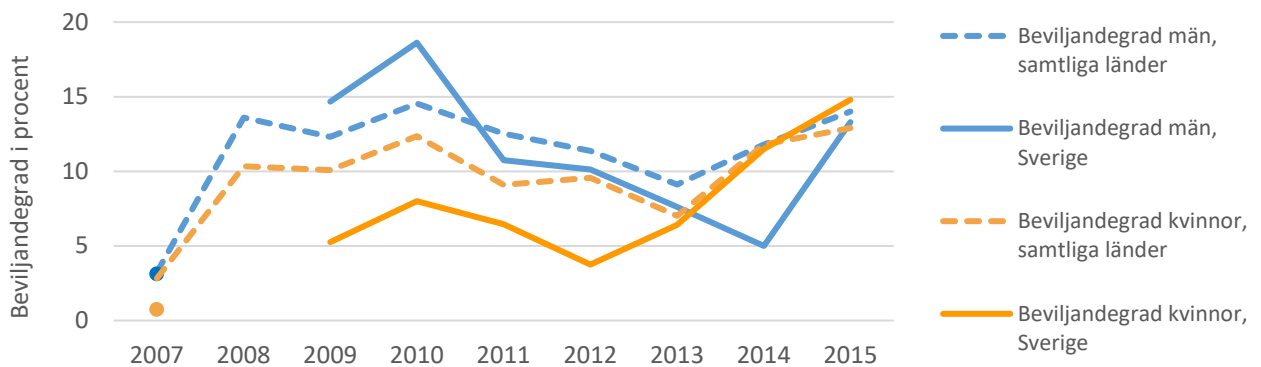


Figur 6. Könsfördelningen bland de sökande till ERC.
 Andelen kvinnor bland de sökande från Sverige är likartad könsfördelningen bland de sökande från samtliga länder. Av de sökande från Sverige är ungefär tre gånger så många män som kvinnor. Åren 2007 och 2008 avviker från övriga avseende söktryck, se figur 2.

Beviljandegrad och kön – kvinnor har lägre framgång än män

Sett till alla länder sammantaget har kvinnornas beviljandegrad varit lägre än männens varje enskilt år förutom år 2014 då beviljandegraderna var lika för kvinnor och män, se figuren nedan. För de svenska forskarna har kvinnornas beviljandegrad utlysningssären 2014 och 2015 varit högre än männens. Dessförinnan hade de svenska männen högre beviljandegrad än kvinnorna varje år utom 2008 (detta år visas ej i figuren på grund av att dataunderlaget är för litet: sex inkomna ansökningar från kvinnliga forskare varav två beviljades).

När Sverige jämförs med totalen för samtliga länder visar det sig att beviljandegraden för de svenska kvinnorna har varit lägre än beviljandegraden för samtliga kvinnor från alla länder under flera år. De tre senaste studerade utlysningssären, det vill säga 2013, 2014 och 2015, har de svenska kvinnorna dock bättre eller nästan samma beviljandegrad som alla kvinnor i genomsnitt. Beviljandegraden för de svenska männen har ibland legat över, och ibland under, genomsnittet för samtliga länder.



Figur 7. Beviljandegrad och kön.

Kvinnor har generellt sett lägre beviljandegrad än män. De svenska kvinnorna har flera år haft lägre beviljandegrad än samtliga kvinnor från alla länder, men en förbättring ses från och med 2013. De svenska männen hade fram till 2010 högre och därefter lägre beviljandegrad än samtliga män. Åren 2007 och 2008 skiljer ut sig, 2007 på grund av att det tillämpade tvåstegsförfarandet resulterade i ett oproportionerligt högt söktryck relativt övriga år. År 2008 har utelämnats för Sverige på grund av litet dataunderlag¹⁰. Beviljandegraden för svenska män respektive kvinnor markeras för 2007 med punkter.

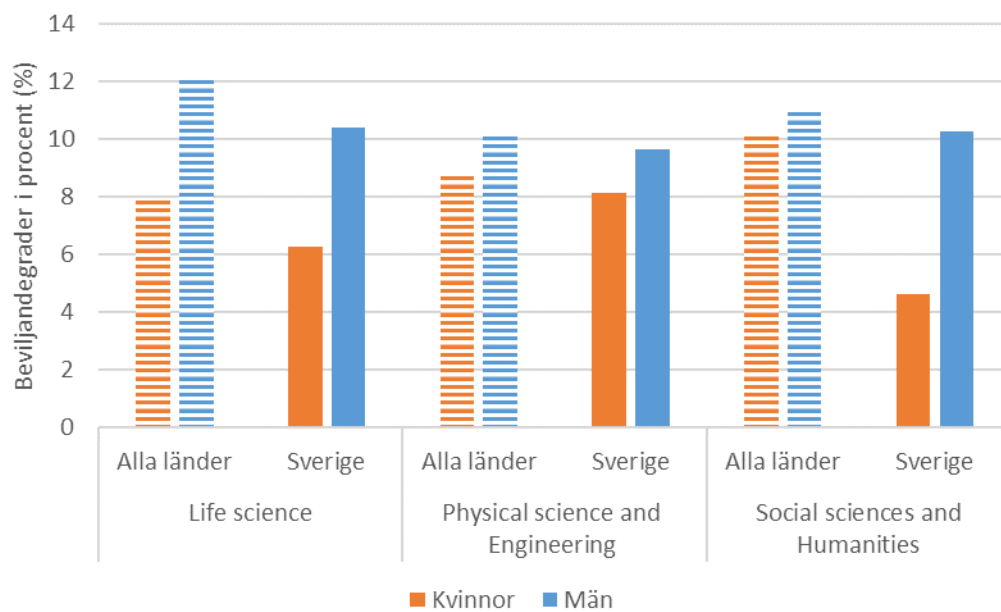
Beviljandegrad, ämnesområde och kön – särskilt låg beviljandegrad för svenska kvinnor inom Social sciences and Humanities

Inom ERC finns tre domäner¹¹, vilka utgörs av de tre ämnesområdena Life science, Physical science and Engineering och Social sciences and Humanities. När utlysningssären 2007–2015 slås samman för vart och ett av ämnesområdena, ses att de svenska forskarna totalt sett har lägre framgång än genomsnittet. Inom varje enskilt ämnesområde är de totala beviljandegraderna för de svenska kvinnorna, respektive männen, lägre än de totala beviljandegraderna för kvinnorna, respektive männen, för alla länder sammantaget.

Inom Social sciences and Humanities har de svenska kvinnorna anmärkningsvärt lägre beviljandegrad än genomsnittet för samtliga kvinnor från alla länder.

¹⁰ Totalt inkom 60 ansökningar från forskare vid svenska lärosäten: 6 ansökningar från kvinnor, varav 2 beviljades, och 54 ansökningar från män varav 16 beviljades.

¹¹ Några ansökningar saknar dock ämnestillhörighet i databasen eCORDA.



Figur 8. Beviljandegrader för kvinnor respektive män inom olika ämnesområden, dels för Sverige och dels för alla länder sammantaget, 2007–2015.

Jämfört med genomsnittet för samtliga länder har de svenska kvinnorna inom Social sciences and Humanities särskilt låg beviljandegrad¹².

¹² 2007 års data för Social sciences and Humanities är av låg kvalitet. Uppgift om antal inskickade ansökningar inom ämnesområdet saknas för det året. Totalt beviljades här två ansökningar, båda från manliga sökanden. Då data som tillhandahålls från ERC delvis är aggregerade är det ej möjligt att sortera bort data från enskilda år.

Analys av bidragsformen ERC Starting Grants

Starting Grants i korthet

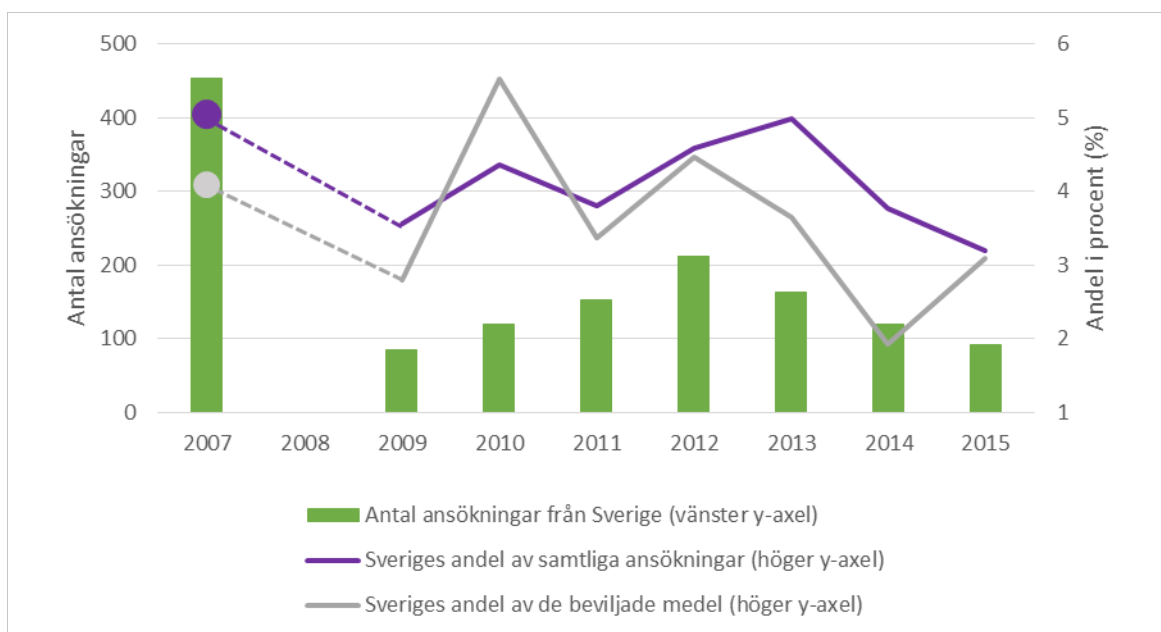
- Antalet ansökningar från sverigebaserade forskare steg under perioden 2009-2012 från knappt 100 stycken till drygt 200, för att sedan minska igen årligen till knappt 100 ansökningar 2015. En bidragande orsak till minskningen är att bidragsformen splittrades i två bidragsformer 2013.
- Sveriges andel av de beviljade medlen visar en huvudsakligen sjunkande trend sedan 2010.
- Könsfördelningen bland sverigebaserade sökanden (ca 30 procent kvinnor och ca 70 procent män) är mer ojämn än könsfördelningen bland målgruppen inom universitet och högskolor (ca 50 procent kvinnor och ca 50 procent män) vilket antyder att kvinnor i lägre utsträckning än män söker bidragsformen.
- Sett till samtliga länder har kvinnor årligen haft upp till tre procentenheter lägre beviljandegrad än män, vilket indikerar en eventuell jämställdhetsproblematik vid bedömningen av kvinnor respektive män.
- De sverigebaserade kvinnorna hade lägre beviljandegrad än de sverigebaserade männen fram till och med 2012, år 2013 var beviljandegraderna stort sett lika och under 2014 och 2015 var kvinnornas beviljandegrad markant högre än männens.
- Sverigebaserade kvinnor har särskilt låg beviljandegrad inom Social sciences and Humanities.

Sveriges söktryck och framgång

Färre ansökningar och minskad andel av beviljade medel

Antalet ansökningar från sverigebaserade forskare till bidragsformen Starting Grants var som högst 2007 då drygt 450 ansökningar inkom. Under 2008 utlystes inte bidragsformen. Under 2009 inkom enbart knappt 100 ansökningar från Sverige. Antalet ökade sedan fram till 2012 till drygt 200 ansökningar. Från och med 2013 sjönk antalet till knappt 100 ansökningar under 2015. Även Sveriges *andel* av samtliga ansökningar till denna bidragsform sjönk från 5 procent 2013 till lite drygt 3 procent under 2015. Under åren 2007-2012 låg Sveriges andel av samtliga ansökningar mellan 3,8 procent och 5,2 procent. Noteras bör att 2013 splittrades Starting Grants till två bidragsformer vilket påverkar antalet ansökningar. Se figur 14 i nästa kapitel för en beskrivning av antalet ansökningar för dåvarande och nuvarande Starting Grants och Consolidator Grants.

Av de medel som beviljats har andelen som Sverige fått varierat mellan åren och följer ganska väl mönstret som Sveriges andel av samtliga ansökningar uppvisar. Sveriges andel av medlen var högst 2010 då 5,5 procent av medlen tillföll Sverige. Under 2013 och 2014 sjönk andelen av medlen som tillföll Sverige till 1,9 procent 2014, medan en ökning ses under 2015 till 3,1 procent.



Figur 9. Ansökningar och beviljade medel, Starting Grants 2007–2015.

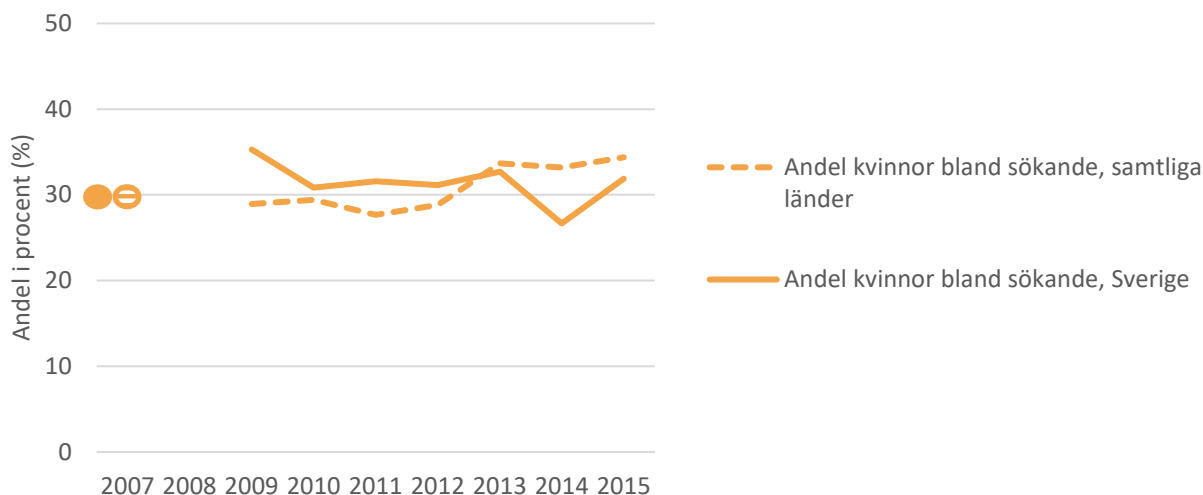
Antalet ansökningar från Sverige liksom andelen som dessa ansökningar utgör av samtliga ansökningar har sjunkit de senaste åren. Även Sveriges andel av de beviljade medlen sjönk under 2013 och 2014 men visar en uppgång 2015. År 2008 utlystes inte bidragsformen Starting Grants, därav tidsseriebrottet i figuren.

Jämställdhetsfokus

Könsfördelningen bland de sökande – fler kvinnor skulle kunna söka

Av de sökande till Starting Grants är omkring 30 procent kvinnor och ca 70 procent män, både sett enbart till Sverige och för alla länder sammantaget, se figuren nedan. Sedan 2013 riktar sig Starting Grants till unga forskare 2-7 år efter avlagd doktorexamen, dessförinnan var målgruppen forskare 2-12 år efter doktorexamen. När en jämförelse görs mellan könsfördelningen bland de faktiskt sökande och könsfördelningen bland disputerad personal i högskolan med forskande och undervisande uppgifter, ses en diskrepans. Bland personalen som avlagt sin doktorexamen för 2-7 år sedan var könsfördelningen mycket jämn med 50 procent kvinnor och 50 procent män år 2014¹³. Detta kan indikera att kvinnor är mindre benägna än män att söka ERC bidrag.

¹³ Data från SCB som utgör bas för figur 7.4 i utredningen Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden en forskarkarriär för framtiden, SOU 2016:29.



Figur 10. Könsfördelningen bland sökanden till Starting Grants, 2007–2015.

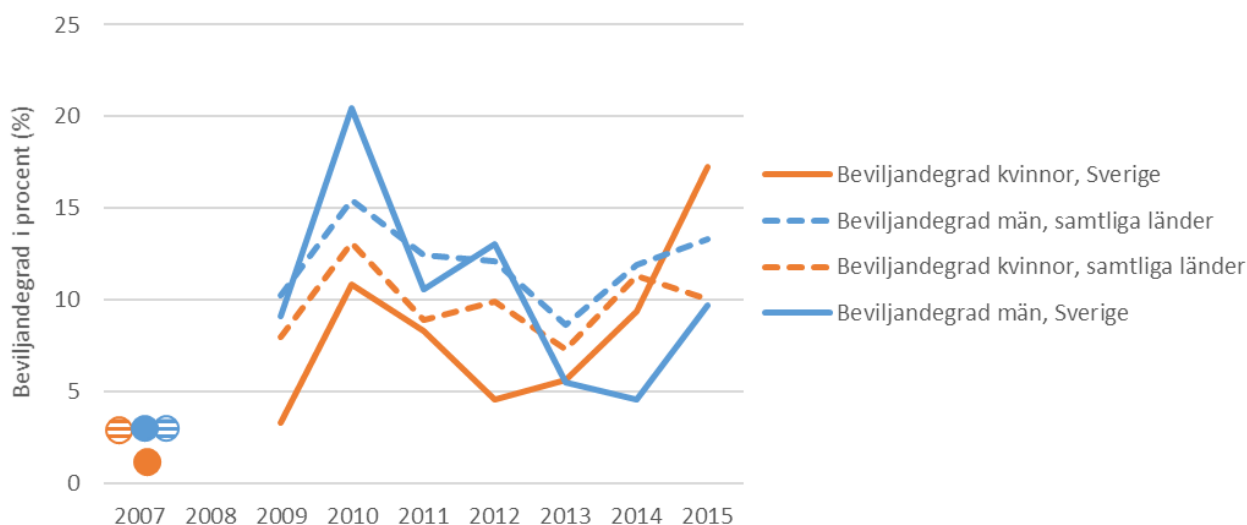
Av de sökande har andelen kvinnor fluktuerat runt 30 procent både för svenska sökanden och för alla länder sammantaget. För svensk del var lägsta andelen 27 procent (år 2014), och högsta andelen 35 procent 2009. Bidragsformen utlystes inte år 2008, därav tidsseriebrottet i figuren. Randig punkt för 2007 representerar samtliga länder medan fylld punkt representerar Sverige.

Beviljandegrad och kön – lägre beviljandegrad för kvinnor

Sett till alla länder sammantaget, har kvinnor haft lägre beviljandegrad än män varje enskilt utlysningår, se figuren nedan. Skillnaden i beviljandegrad mellan kvinnorna och männen är upp till tre procentenheter. Detta tyder på en jämställdhetsproblematik som troligen inte kan förklaras av de sökandes karriärålder eftersom bidragsformen riktar sig till de som disputerade 2-7 år innan utlysningen.

Sett till de sverigebaserade forskarna, har de svenska kvinnorna haft betydligt lägre beviljandegrad än männen fram till och med 2012, med hälften så hög beviljandegrad 2009 och 2010, och ytterligare större skillnad 2012. År 2013 var beviljandegraderna för kvinnorna och männen i stort sett lika och under 2014 och 2015 är kvinnornas beviljandegrad markant högre än männens.

Totalt sett, när alla åren slås samman, har kvinnor en beviljandegrad på åtta procent och männen tio procent. För enbart de sverigebaserade forskarna är kvinnornas beviljandegrad sex procent och männens åtta procent.

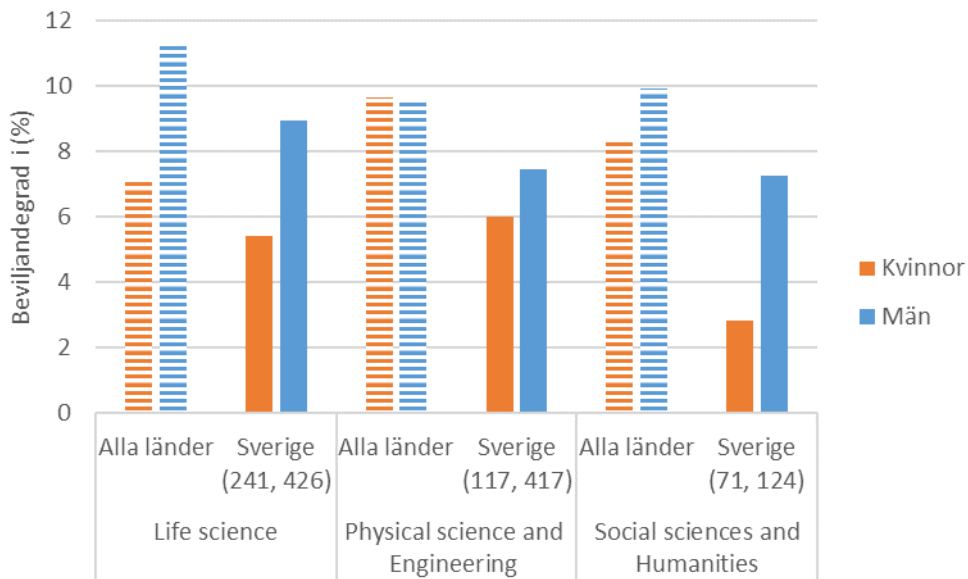


Figur 11. Beviljandegrad och kön för Starting Grants, 2007–2015.

Sett till samtliga länder har kvinnor haft lägre beviljandegrad än män varje år, vilket kan tyda på en jämställdhetsproblematik. Som mest har det skiljt 4 procentenheter till kvinnornas nackdel. De sverigebaserade kvinnorna hade lägre beviljandegrad än männen fram till och med 2012, år 2013 var beviljandegraderna stort sett lika och under 2014 och 2015 var kvinnornas beviljandegrad högre än männens. Bidragsformen utlystes inte år 2008, därav tidsseriebrottet i figuren. Randiga punkter för 2007 representerar samtliga länder medan fyllda punkter representerar Sverige.

Beviljandegrad, ämnesområde och kön – särskilt låg beviljandegrad för svenska kvinnor inom Social sciences and Humanities

När utlysningssåren 2007–2015 slås samman, ses att de svenska kvinnorna och männen har lägre framgång än genomsnittet för samtliga kvinnor och män inom varje ämnesområde. Inom Social sciences and Humanities har de svenska kvinnorna anmärkningsvärt lägre beviljandegrad än genomsnittet för samtliga kvinnor från alla länder. Notera dock att särskilt inom Social sciences and Humanities är antalet ansökningar litet, vilket gör att figuren enbart ska ses som en indikation på ett eventuellt mönster. Endast 71 ansökningar har inkommit från kvinnor inom ämnesområdet varav 2 har beviljats.



Figur 12. Figur 12. Beviljandegrader för kvinnor respektive män inom olika ämnesområden, dels för Sverige och dels för alla länder sammantaget, Starting Grants 2007–2015.
 Jämfört med genomsnittet för samtliga länder har de svenska kvinnorna inom Social sciences and Humanities särskilt låg beviljandegrad. Inom parentes ses antalet inkomna ansökningar från sverigebaserade kvinnor och män.

Analys av bidragsformen ERC Consolidator Grants

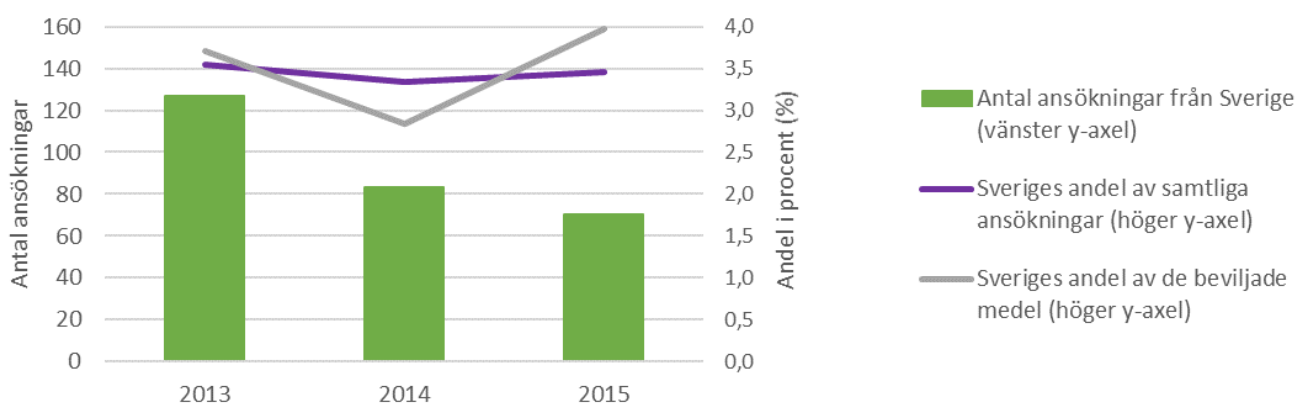
Consolidator Grants i korthet

- Som separat utlysning har Consolidator Grants funnits sedan 2013, innan dess ingick motsvarande karriärålder i Starting Grants.
- Under 2013 inkom knappt 130 ansökningar från sverigebaserade forskare, därefter sjönk antalet till 70 år 2015.
- När antalet ansökningar från sverigebaserade forskare slås samman för Consolidator Grants och Starting Grant kvarstår den nedgång i antal ansökningar under 2014 och 2015 som ses för Consolidator Grants och Starting Grants var för sig.
- På grund av litet antal ansökningar görs ingen analys avseende jämställdhet eller ämnesområde.

Sveriges söktryck och framgång

Minskat antal ansökningar

Bidragsformen utlystes första gången 2013 och då inkom knappt 130 ansökningar från sverigebaserade forskare, se figuren nedan. De nästföljande åren sjönk antalet ansökningar till 80 stycken år 2014 respektive 70 stycken år 2015. Andelen som dessa ansökningar utgjorde av samtliga länders ansökningar har legat ganska stabilt över åren på omkring ca 3,5 procent. Av de beviljade medlen har mellan 2,8 procent (år 2014) och 4,0 procent (år 2015) tillfallit Sverige. Under 2015 inkom därmed det lägsta antalet ansökningar inom denna bidragsform från sverigebaserade forskare samtidigt som Sverige fick sin högsta andel av medlen.



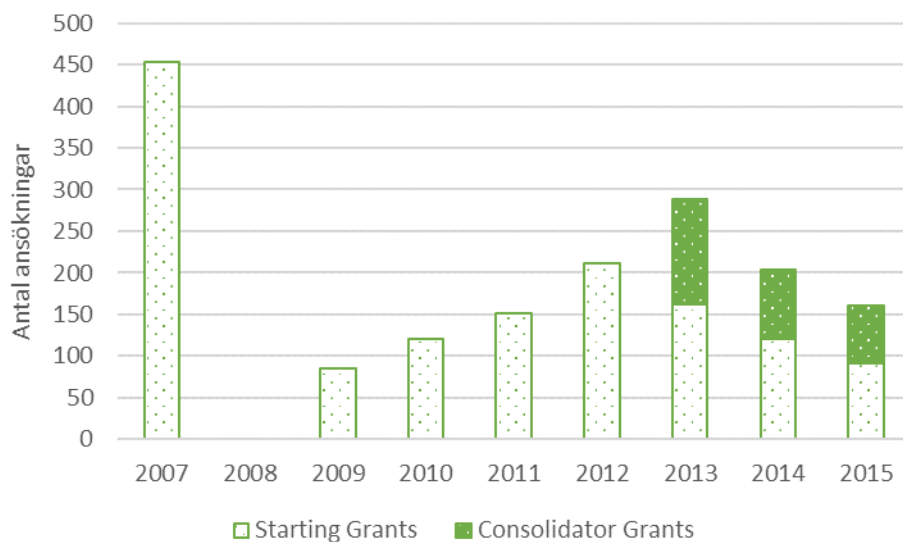
Figur 13. Ansökningar och beviljade medel, Consolidator Grants 2013–2015.

Under 2013 inkom knappt 130 ansökningar från sverigebaserade forskare, därefter sjönk antalet ansökningar till 70 år 2015. Andelen som dessa ansökningar utgjorde av samtliga länders ansökningar har legat omkring ca 3,5 procent per år medan andelen av de beviljade medlen som tillföll Sverige har varierat mellan 2,8 procent (2014) och 4,0 procent (2015).

Minskat antal ansökningar även när Starting Grants beaktas

År 2013 splittrades den dåvarande bidragsformen Starting Grants till Consolidator Grants och Starting Grants. Innan splittringen, det vill säga under 2007–2012, riktade sig Starting Grants till forskare 2-12 år efter

doktorsexamen. Sedan splittringen 2013 är målgruppen forskare som har disputerat 2-7 år innan utlysningen medan Consolidator Grants riktar sig till forskare 7-12 år efter disputation. Om antalet ansökningar för Starting Grants och Consolidator Grants slås ihop för de sverigebaserade forskarna så kvarstår en nedgång i antalet ansökningar under 2014 och 2015 som ses både för Starting Grants och Consolidator Grants var för sig, se figuren nedan.



Figur 14. Antalet ansökningar till Starting Grants och Consolidator Grants sammanslaget.

År 2013 splittrades bidragsformen Starting Grants till Starting Grants och Consolidator Grants. När antalet ansökningar från sverigebaserade forskare slås samman för de båda bidragsformerna kvarstår den nedgång i antal ansökningar under 2014 och 2015 som finns för båda bidragsformerna var för sig.

På grund av litet antal ansökningar analyseras inte bidragsformerna med avseende på jämställdhet eller ämnesområde.

Analys av bidragsformen ERC Advanced Grants

Advanced Grants i korthet

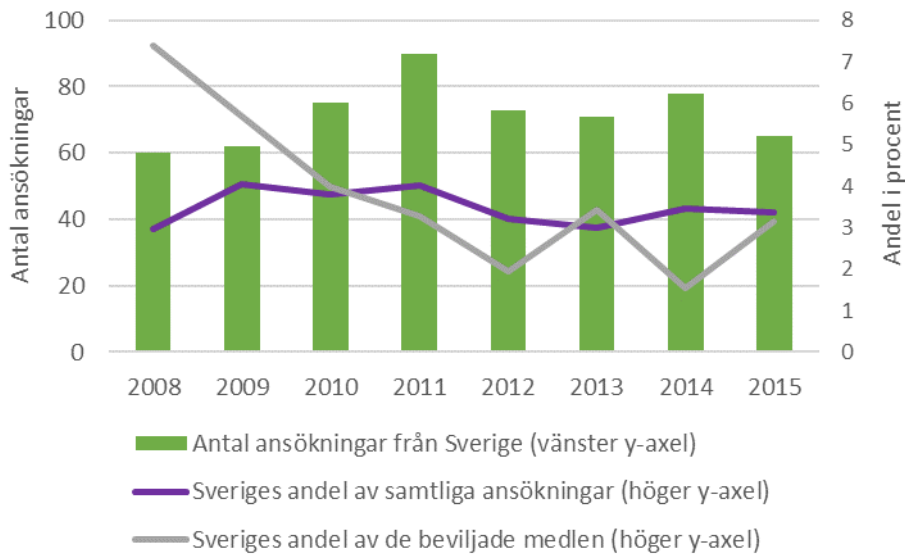
- Antalet ansökningar från sverigebaserade forskare är litet och har varierat mellan 60 och 90 ansökningar per år, fram till 2011 ökade antalet årligen för att därefter med viss variation minska något.
- Andelen av de beviljade medlen som har tillfallit Sverige har varierat mellan 1,9 procent och 7,4 procent per år, med högst framgång under de första utlysningssären trots att antalet ansökningar från sverigebaserade forskare då var relativt lågt.
- Könsfördelningen bland de sökande från Sverige (ca 10 procent kvinnor och ca 90 procent män) är snedare än könsfördelningen bland professorer vid universitet och högskolor i Sverige (ca 25 procent kvinnor och ca 75 procent män) vilket antyder att kvinnor verkar mindre benägna än män att söka bidragsformen.
- Sett till samtliga länder har kvinnor haft upp till 4 procentenheter lägre beviljandegrad än män varje år (2008, 2010-2014) förutom 2009 och 2015 då kvinnornas beviljandegrad var högre än männens.
- När ansökningarna från sverigebaserade forskare slås ihop för alla år, har kvinnor hälften så hög beviljandegrad som männen (7 procent jämfört med 14 procent).
- Beviljandegraden för sverigebaserade forskare (kvinnor och män sammantaget) är högre än genomsnittet för samtliga länder inom Physical science and Engineering men lägre än genomsnittet inom Life science och Social sciences and Humanities.

Sveriges söktryck och framgång

Antalet ansökningar och beviljade medel – hög framgång för Sverige de första åren

Antalet ansökningar från sverigebaserade forskare till ERC Advanced Grant har varierat mellan 60 och 90 ansökningar per år. Under åren 2008 till 2011 ökade antalet ansökningar årligen för att därefter med viss variation minska något. Andelen som dessa ansökningar utgör av samtliga länders ansökningar har varierat något mellan 2,9 procent år 2008 och 4,1 procent år 2009. Andelen av de beviljade medlen som har tillfallit Sverige var som högst 2008 då Sverige fick 7,4 procent av medlen. Därefter sjönk Sveriges del av medlen årligen fram till och med 2012 då Sverige fick 1,9 procent. Under 2013-2015 har andelen ökat vissa år och minskat andra år.

Sammantaget innebär detta att under de första åren då Advanced Grants utlystes, och särskilt under dess första år 2008, hade Sverige hög framgång med sina ansökningar. Trots att antalet ansökningar var relativt lågt fick Sverige en relativt hög andel av de beviljade medlen.



Figur 15. Ansökningar och beviljade medel, Advanced Grants 2008–2015.

Antalet ansökningar från sverigebaserade forskare ökade 2008–2011 för att därefter med viss variation minska något. Andelen som dessa ansökningar utgör av samtliga länders ansökningar ligger kring tre procent men har varierat något mellan åren. Sverige hade hög framgång med ansökningarna under de första åren vilket ses i att andelen av de beviljade medlen som tillföll Sverige var hög i början trots att antalet ansökningar var litet.

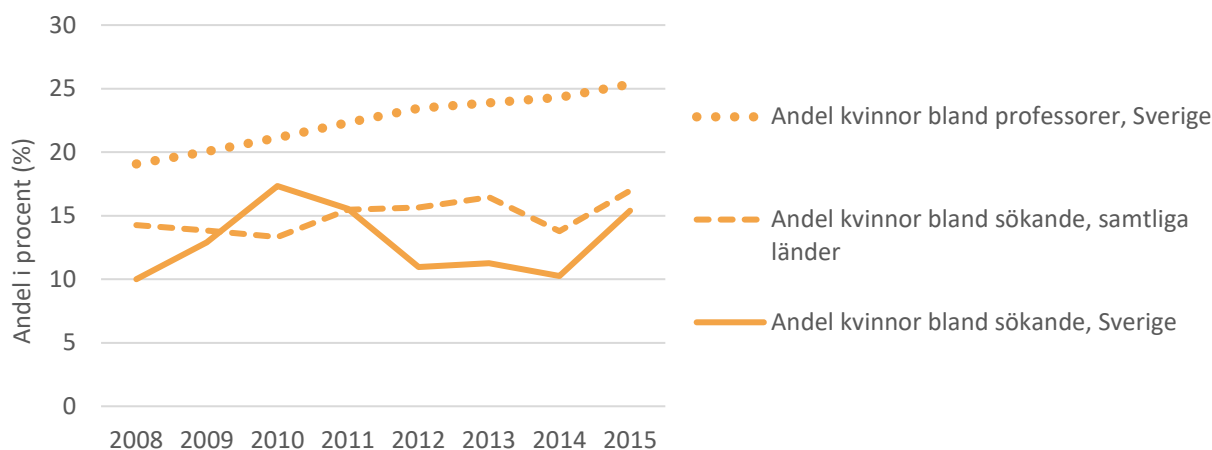
Jämställdhetsfokus

Könsfördelningen bland de sökande – fler män än kvinnor och en skevare könsfördelning än på universitet och högskolor

Av de sökande till Advanced Grants totalt sett är en klar majoritet män och en minoritet kvinnor, både bland sökande från Sverige och bland sökande från samtliga länder, se figuren nedan. Andelen kvinnor bland de sökande baserade i Sverige är enbart ca 10 procent och andelen män omkring 90 procent.

Bidragsformen riktar sig till etablerade forskare i världsklass med betydande forskningsinsatser under de senaste 10 åren. Av de sökande från Sverige som har angett en akademisk titel i sin ansökan har nio av tio angett att de är professor, övriga har angett titel doktor. Om målgruppen för bidragsformen approximeras till professorer vid universitet och högskolor, kan en jämförelse av könsfördelningen bland sökande och bland professorer göras för Sverige. Jämförelsen ger vid handen att könsfördelningen bland professorer vid svenska universitet och högskolor är jämnare, med en skillnad på ca tio procentenheter, än bland de sökande. Bland de sökande från Sverige 2015 är 15 procent kvinnor och 85 procent män (år 2010 och 2011 var könsfördelningen något lite jämnare, övriga år har den varit ungefär som år 2015), bland professorer i högskolan är ca 25 procent kvinnor och 75 procent män. Detta antyder att kvinnor vid svenska lärosäten kan vara mindre benägna än män att söka ERC Advanced Grants.

Inom högskolan är könsfördelningen fortfarande skev bland professorer, med en klar minoritet kvinnor och en klar majoritet män. Inom övriga anställningskategorier är könsfördelningen jämnare.



Figur 16. Könsfördelningen bland sökanden till Advanced Grants, 2007–2015, samt i den svenska ursprungspopulationen.

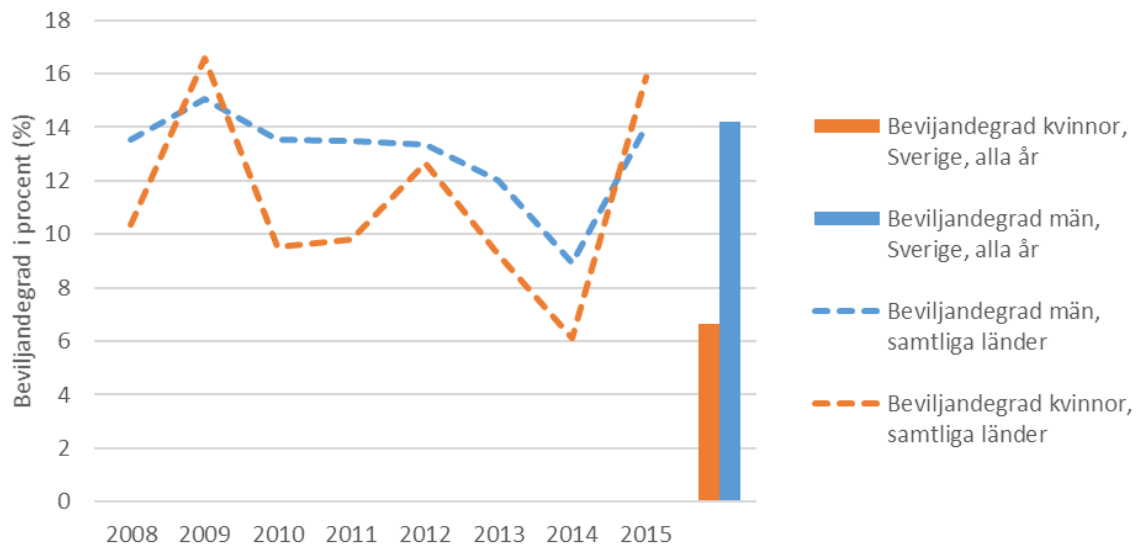
En tydlig majoritet av de sökande är män, sett både till de sverigebaserade sökande och bland sökande från samtliga länder. För vissa år är enbart 10 procent kvinnor och 90 procent män för sökande från Sverige. Könsfördelningen är skevare än könsfördelningen bland professorer vid universitet och högskolor i Sverige.

Beviljandegrad och kön – lägre beviljandegrad för kvinnor

Sett till alla länder sammantaget, har kvinnor haft lägre beviljandegrad än män varje enskilt utlysningår förutom år 2009 och 2015, se figuren nedan. Skillnaden i beviljandegrad mellan kvinnorna och männen är upp till fyra procentenheter. Detta kan eventuellt innebära en jämställdhetsproblematik vid bedömningen av ansökningar. Noteras bör dock att de sökandes karriärålder inte har tagits i beaktande. Tidigare studier¹⁴ från Vetenskapsrådet visar att de sökandes karriärålder påverkar utfallet och om karriärålder mellan kvinnor och män skiljer sig bland de sökande behöver detta kontrolleras för innan slutsatser dras om eventuell förekomst av jämställdhetsproblematik vid bedömningsförfarandet.

Antalet ansökningar från sverigebaserade forskare är litet. Totalt har 574 ansökningar inkommit under samtliga år, varav 75 från kvinnor och 499 från män. Av kvinnorna har 5 beviljats och av männen 71. Detta innebär att, särskilt för de svenska kvinnorna, ses mycket stora variationer i beviljandegrader mellan åren. Beviljandegraderna för de svenska kvinnorna och männen redovisas därför som en beviljandegrad för samtliga år sammanlagt, vilket illustreras i de två staplarna i figuren nedan. Sammanlagt är de svenska kvinnornas beviljandegrad 7 procent och männens 14 procent.

¹⁴ Se exempelvis Jämställdheten i Vetenskapsrådets forskningsstöd 2011–2012, ISBN: 978-91-7307-242-7.



Figur 17. Beviljandegrad och kön för Advanced Grants, 2008–2015.

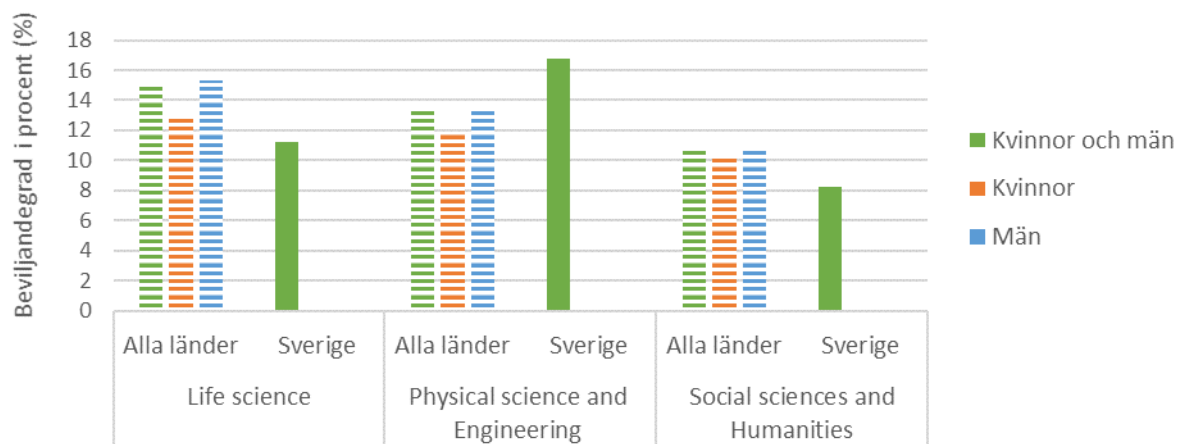
Sett till samtliga länder har kvinnor haft lägre beviljandegrad än män varje år förutom 2009 och 2015 då kvinnornas beviljandegrad var högre än männens. När ansökningarna från sverigebaserade forskare slås ihop för alla år, har kvinnor hälften så hög beviljandegrad som männen, vilket ses i de två staplarna till höger i diagrammet. Kvinnornas beviljandegrad är 7 procent och männens 14 procent.

Beviljandegrad, ämnesområde och kön - stor framgång för svenska forskare inom Physical science and Engineering, men låg inom Life science och Social sciences and Humanities.

Antalet ansökningar från sverigebaserade forskare som är kvinnor är litet inom de olika ämnesområdena Life science, Physical science and Engineering och Social sciences and Humanities. Därmed är det inte meningsfullt att analysera framgången för kvinnor respektive män per ämnesområde för svenska forskare eftersom små variationer i antalet beviljade ansökningar får stor effekt på beviljandegraden.

Sett till samtliga länder är beviljandegraden något lägre för kvinnor än för män inom varje ämnesområde, se figuren nedan. Inom Life science skiljer det 2,5 procentenheter i beviljandegrad mellan könen, till männens fördel. Inom Physical science and Engineering är skillnaden 1,6 procentenheter och inom Social sciences and Humanities är beviljandegraderna nästan jämna med 0,6 procentenheters skillnad till männens fördel. Noteras bör igen att ingen hänsyn tas här till eventuella skillnader i karriärålder mellan könen.

När kvinnor och män analyseras sammantaget ses att beviljandegraden för de svenska forskarna är högre än genomsnittet för samtliga länder inom Physical science and Engineering. Inom Life science och Social sciences and Humanities råder det omvända med lägre beviljandegrader för de svenska forskarna än för genomsnittet för samtliga länder.



Figur 18. Beviljandegrader för kvinnor respektive män inom olika ämnesområden, Advanced Grants 2008–2015.

Kvinnor har i genomsnitt lägre beviljandegrader än män när alla länder analyseras. Sverige har högre beviljandegraden än genomsnittet inom Physical science and Engineering men lägre än genomsnittet inom Life science and Social sciences and Humanities.

4 ENKÄT

Enkätens syfte och utformning

I detta kapitel presenteras delmomentet med en enkät till forskare vid svenska lärosäten. Enkätens främsta syften var att ge bild av medvetenheten om ERC:s forskningsfinansieringsprogram bland de tillfrågade forskarna, samt att utgöra underlag för utvärdering av möjliga instrument för att stärka svenska forskares konkurrenskraft. Frågorna formulerades utifrån de erfarenheter som insamlats vid projektets intervjuer, och resultatet från enkätstudien användes som rådgivande underlag vid formuleringen av åtgärdsförslagen.

Enkäten skickades ut till drygt 2600 forskare enligt beskrivning nedan. Frågorna hade formulerats för att rama in:

- medvetenheten om ERC:s forskningsfinansieringsprogram
- upplevda hinder i ansökningsprocessen
- vilket stöd som getts i ansökningsprocessen från olika aktörer
- vilka instrument som ses som relevanta för att förbättra konkurrenskraften hos forskare anslutna till svenska universitet

Enkäten innehöll totalt 23 frågor, där de första 14 frågorna rörde ERC enligt ovan och de avslutande 9 frågorna rörde respondentens position i forskarsamhället (så som anställningskategori och disputationår) samt finansieringssituation. Vid flera av frågorna fanns möjlighet att lämna skriftliga kommentarer, och Vetenskapsrådet vill uttrycka sin tacksamhet för att detta genererat över 450 informativa kommentarer med reflektioner och förslag till åtgärder. Dessa redovisas inte separat, men har inkorporerats i kunskapsunderlaget och behandlats på samma sätt som inspel och kommentarer som samlats vid delstudien med intervjuer och dialog med intressenter.

Respondenterna utgjordes av forskare som beviljats medel från forskningsfinansiärerna Vetenskapsrådet¹⁵, Formas, Forte, Vinnova, Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse samt samtliga ledamöter i Sveriges unga akademi. Inom respondentgruppen återfanns forskare inom samtliga karriärsteg från tämligen nydisputerade doktorer till professor emeritus. Könsfördelningen utgjordes av 34 procent kvinnor, 64 procent män och resterande personer hade markerat annan könstillhörighet eller valde att inte uppge kön¹⁶. I stora drag fördelade sig respondenterna i ursprungspopulationen över ämnesområdena enligt följande: Naturvetenskap och Teknik 47 procent, Humaniora och Samhällsvetenskap 30 procent, Medicin och Hälsa 20 procent, resterande del från Konstnärliga ämnen samt Utvecklingsforskning.

Svarsfrekvensen uppgick till 37 procent slutförda enkäter. Av samtliga enkäter som öppnats har 93 procent fullföljts. En bortfallsanalys visade inga större förändringar av fördelning hos de svarande jämfört med ursprungspopulationen. För närmare beskrivning av respondenter, könsuppdelning samt bortfallsanalys se appendix 1 "Metod enkät".

Resultat från enkäten

Kännedom om ERC - viss okunskap råder

Av de slutförda enkäterna har 74 procent av respondenterna markerat att de känner till ERC, och 60 procent av dessa uppgav att ERC är en relevant finansiär för dem i dagsläget. Av männen var det 75 procent som kände till ERC, och 65 procent av dessa såg ERC som en relevant finansiär för dem personligen i dagsläget. Av kvinnorna kände 70 procent till ERC, och 54 procent av dessa ansåg att det var en relevant finansiär i dagsläget

¹⁵ Från Vetenskapsrådet inkluderades även forskare om sökt medel och inte beviljats, men fått betyg över ett fastslaget tröskelvärde, se appendix 1.

¹⁶ Då annan könstillhörighet samt de som valde att ej uppge utgjorde en mycket liten andel av de svarande särredovisas inte dessa

för dem själva. Av de som kände till ERC ansåg 88 procent att ERC-bidrag är prestigefyllda att få och 68 procent att ERC-bidrag är viktiga för karriären.

Att utveckla ansökan för ERC - tidsåtgång och beviljandegrad

Vid intervjuer och samtal med bland annat Riksbankens Jubileumsfond, Sveriges Unga Akademi, Referensgruppen för ERC och tjänstemän vid forskningsservice på lärosätena, har det föreslagits att eventuella skäl till att forskare som *skulle kunna skicka in konkurrenskraftiga ansökningar istället väljer att avstå från att söka* är att arbetet med att ta fram en ERC-ansökan är alltför omfattande och tidskrävande, att beviljandegraden är så pass låg att det inte anses vara värt den investerade ansträngningen att ta fram en ansökan, samt att administrationen både i ansökningsfasen och i genomförandefasen för beviljade forskningsprojekt upplevs som avskräckande. Detta skulle ge vid handen att förstärkta ansträngningar att ge support till forskare i ansökningsfasen och genomförandet skulle göra det mer attraktivt för meriterade forskare att söka ERC-bidrag.

Av de enkätrespondenter som ansåg sig tillräckligt meriterade för att skicka in en ansökan men ändå valt att inte göra det (vilka utgjorde 33 procent av de respondenter som angett att de kände till ERC) höll 60 procent med om påståendet att det är alltför tidskrävande att utveckla en ERC-ansökan, och 39 procent hänvisade till att de ansåg att beviljandegraden var för låg. Noteras bör samtidigt att 39 procent av denna undergrupp svarade att de avstått från att söka eftersom de hade tillräckligt med annan finansiering just nu. En återkommande kommentar i flera fritextsrutor i enkäten var att man är motiverad att söka, men att tiden för att arbeta fram en ERC-ansökan helt enkelt inte var möjlig att avsätta givet alla andra arbetsuppgifter man har som forskare, inklusive sökandet av medel från andra finansieringskällor.

Panelernas utformning och ERC:s beskrivning av forskning – inget tydligt utfall

Andra skäl som under intervjufasen av utredningen förts fram som potentiella hinder för att skicka in en ansökan har varit att ERC:s utvärderingspaneler och beskrivning av relevanta forskningsområden för ansökningar inte är utformade på ett sådant sätt att svenska forskare känner igen sig själva och sin forskning, och att man därför inte är motiverad att söka, alternativt att detta sänker beviljandegraden. Enkäten gav inte ett tydligt stöd för detta. Av de 457 respondenter som svarat på frågan om varför man övervägt att skicka in en ansökan men sedan avstått har 14 procent hållit med om påståendet att beskrivningen av relevant forskning inte passat deras nuvarande forskningsintressen, och 4 procent (överlapp kan finnas med föregående svar) har svarat att panelerna inte är relevanta för respondentens nuvarande forskning. Antalet svarande är för litet för att en robust uppdelning skall kunna göras på forskningsämnen. Generellt sett syntes dock samma mönster i svaren när man delade upp svaren per forskningsämne eller kön respektive när man studerar de totala svarsutfallet.

Eftersom det vid ett flertal tillfällen vid intervjuer och dialog förts fram att forskningens inriktning – panelernas sammansättning samt beskrivningen av relevant forskning i utlysningarna – är ett speciellt problem för svenska forskare inom Humaniora (H) och Samhällskunskap (S) gjordes ändå en speciell kontroll av dessa båda ämnesområden. Det noterades att 0 procent av respondenterna som angett att de var verksamma inom H och/eller S hållit med om påståendet att beskrivningen av relevant forskning inte stämde in på deras forskningsintressen. 4 procent (H) respektive 8 procent (S) svarade att panelerna inte tycktes relevanta för deras forskning. Utfallet inom både H och S var istället mycket likt utfallet från icke ämnesuppdelade svar: huvudskälen till att man inte sökt var att det var för tidskrävande att ta fram en ansökan, samt att beviljandegraden var för låg. Totalt hade 26 personer (H) respektive 49 personer (S) svarat på denna fråga, och överlapp mellan respondenter inom H och S förekommer.

Av de respondenter från samtliga ämnesområden som beviljats ERC-medel svarade 84 procent att de skulle kunna tänka sig att skicka in en ny ansökan, 7 procent skulle inte kunna tänka sig detta, och resterande svarande var tveksamma. Frågor ställdes om varför man i så fall inte skulle kunna tänka sig att skicka in en ny ansökan, men antalet respondenter (10 stycken) i denna subgrupp är för litet för att slutsatser ska kunna dras.

Lärosätenas lokala arbete har en viktig roll

De respondenter som uppgett att de vid något tillfälle sökt ERC-medel tillfrågades om varifrån man fått information och support vid ansökningsstarten. Här syns att lärosätena spelar en viktig roll: 63 procent svarade att man fick support från sitt lärosäte. Här bör noteras att det bara är de större lärosätena som har en central

grants office, forskningsservice eller liknande funktion som kan ge support vid ansökning. Forskare vid mindre universitet och högskolor saknar ofta denna viktiga kanal.

Av respondenterna som vid något tillfälle sökt ERC-medel svarade 16 procent att man fått information och support från Vetenskapsrådet. Hela 13 procent uppger att de inte fått någon support alls. 41 procent uppger att de blivit uppmuntrade av någon att söka. Inga skillnader bland svaren märktes när dessa analyserades per ämnesområde eller könssuppdelat, varför detta ej särredovisas.

Slutsatsen som dras av ovanstående är att det finns ett behov av ytterligare support för forskare i ansökningsfasen och under projektens utförande, och att lärosätena spelar en viktig roll i detta. Här finns även en viktig roll för de nationella NCP:erna som främst arbetar gentemot lärosätenas grants office/forskningsservice och motsvarande funktioner, snarare än gentemot individuella forskare, att understödja lärosätenas lokala arbete. Dock kan det finnas ett behov av utöka tillgången på nationell support till stöd för forskare som inte har tillgång till support vid sitt eget lärosäte.

Det noteras även att kännedomen om ERC bland enkät-respondenterna var något lägre hos kvinnor än hos män. I övrigt kan tydliga slutsatser ej dras av könsskillnader eller skillnader mellan ämnesområden.

Verktyg och incitament för att öka konkurrenskraften

Två enkätfrågor berörde incitament som kan öka benägenheten hos skickliga forskare att söka ERC-medel, respektive verktyg eller åtgärder som skulle kunna öka beviljandegraden hos forskare. Svartalternativen byggde på förslag som framförts under intervjufasen av undersökningen, samt verktyg som omnämns i litteraturen.

Inget av de föreslagna incitamenten för att öka benägenheten hos framstående forskare att söka ERC-medel stack ut drastiskt, utan stödet från respondenterna fördelade sig tämligen jämnt relativt samtliga nedanstående påståenden (rangordnade efter stöd, inom parentes anges hur många procent av respondenterna som varit mer positiva än negativa till att incitamenten skulle vara viktiga):

- a) Provision of more explicit information of the application process (64)
- b) Connect a grant from the ERC with benefits such as employment at a department during the grant period (59)
- c) Increase the relevance of the research topics/panels in the ERC calls (59)
- d) Increased visibility of role models who have previously received ERC funding (57)
- e) Identification, by an internal or external actor, of promising candidates for a grant (57)
- f) Connect a grant from the ERC with benefits such as additional funding during the grant period (56)

Alternativ e) ovan skiljer dock ut sig ur negativ synvinkel, då högst andel (13 procent) var direkt negativa till användandet av ett sådant instrument, och i kommentarsfältet finns flera kommentarer som varnar för att ett sådant incitament skulle kunna ge oönskade effekter i form av att understödja nepotism, och snedvrída konkurrensen genom att gynna forskare med goda kontakter snarare än att ge ett allmänt stöd till forskningsmässigt skickliga forskare.

Frågan som riktades mot verktyg för att öka beviljandegraden hos forskare resulterade i följande fördelning (procent positiva svarande anges inom parentes):

- a) Support and advice during the development of the application (89 procent positiva, varav 40 procent gett högsta betyg)
- b) Support to scientists who got rejected, to increase their competitiveness in the next call (80)
- c) Support and advice during the development of a research project (71)
- d) Enhanced opportunity to receive interview training (70)

Inget av ovanstående förslag sågs som direkt negativt. I kommentarerna till båda ovanstående frågorna framförs förutom kommentarer kopplade till givna förslag, förslag om att exempelvis:

- utlysa medel för att finansiera ansökningsskrivandet eller på annat sätt säkerställa via finansieringsmekanismer att det finns möjlighet för forskare att avsätta tillräckligt med tid till forskningsutvecklingsfasen (höjda basanslag omnämns samt vikten av ett långsiktigt tänkande med generellt förbättrade karriärvägar och finansieringssituation inom forskningssystemet)

- minska risktagandet det innebär att investera mycket tid i en ansträngande ansökningsprocess med lågt utfall genom att införa former för finansiering av projekt som nått långt i processen och fått goda vitsord men ändå inte finansierats av ERC
- att inrätta mentorsprogram för särskilt lovande yngre forskare/postdocs, och även möjlighet för forskare på alla nivåer att ”bollplanka” på en individuell nivå både tidigt och sent i ansökningsprocessen

Dessutom efterfrågas återigen utökat stöd med administrativa processer, samt insatser för att minska den administrativa bördan och byråkratin. Det finns även kommentarer som i motsatt riktning för fram att det är onödigt med insatser för att stärka svenska forskares konkurrenskraft inom ERC.

Ytterligare insatser behövs för att särskilja skillnader mellan ämnesområden, då underlaget är för litet för att generella slutsatser skall kunna dras. Enkätresultaten kan ej heller nöjaktigt användas för att utvärdera könsskillnader, då man först bör kompensera för skillnader i karriärålder och ämnestillhörighet, och underlagt då blir för litet. Faktum kvarstår dock som redovisats tidigare i rapporten, att det är en klar skillnad i beviljandegrad mellan kvinnor och män, i synnerhet inom Samhällsvetenskap och Humaniora, och detta bör undersökas i ytterligare studier.

5 ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Sju övergripande områden har identifierats där åtgärder kan sättas in för att ge sverigebaserade forskare ökad konkurrenskraft inom ERC. Områdena är till viss del överlappande och ska ses som verktyg och instrument för att öka forskarnas framgångsförmåga. De olika områdena är: 1) Öka synligheten av ERC i Sverige, 2) Utökad stöd vid forskarens ansökan, 3) Beakta jämställdhetsaspekter, nationellt och gentemot ERC, 4) Tillvarata erfarenheter från ERC-forskare, 5) Tillvarata goda forskningsidéer som inte finansierades, 6) Sammanställ, skapa och använd kunskap om systemet, 7) Öka synligheten internationellt av Sverige som forskningsnation. I den följande texten förklarar vi syftet med de olika områdena och preciserar förslag på åtgärder.

Vetenskapsrådet omnämns nedan främst i funktionen nationell kontaktpunkt (NCP) för ERC (en sekundär NCP finns vid Vinnova), men även utifrån myndighetens uppdrag att arbeta med strategiska frågor som rör forskning och forskningsfinansiering i ett nationellt och internationellt perspektiv.

NCP för ERC har en nationell, samordnade roll och arbetar i dagsläget främst mot lärosätenas forskningsservice/grants office och motsvarande funktioner, vilka i sin tur arbetar gentemot de enskilda forskarna. Hänsyn bör tas till att dessa funktioner kan saknas eller ha små resurser vid mindre lärosäten. Vid Vetenskapsrådet finns även en ERC-expert som bland annat ansvarar för att sammanställa en samlad bild av önskemål från forskarsamhället, näringslivet, offentlig sektor och andra relevanta aktörer, och för att ge underlag till svenska ståndpunkter. Vid genomförande av åtgärdsförslag kopplade till NCP och/eller Vetenskapsrådets ERC-expert bör åtgärdsbesluten åtföljas av en översyn av uppdragsformulering och resurstilldelning för dessa funktioner.

1. Öka synligheten av ERC i Sverige

Bakgrund och syfte

Enkätsvaren antyder att det finns ett behov av att ytterligare sprida kunskap om ERC:s utlysningar till forskare i Sverige. Främsta källan till information om ERC angavs i enkätsvaren som egna lärosäten, vilket är i linje med hur NCP:s arbete med kunskapsspridning sker i dagsläget. För ökad kännedom om ERC bland konkurrenskraftiga forskare som är potentiella sökanden av ERC-medel görs bedömningen att NCP:s och Vetenskapsrådets fokus fortsatt kan vara att arbeta gentemot lärosäten snarare än enskilda forskare, men att även ytterligare åtgärder för att stärka synligheten av ERC kan göras av NCP:s och Vetenskapsrådet.

Förslag på åtgärder:

- Vetenskapsrådet/NCP kommunicerar resultatet om kunskapsläget om ERC hos forskare till lärosätenas grants office/forskningsservice och liknande funktioner på lärosäten, samt till andra nationella aktörer.
- Vetenskapsrådet/NCP ser över hur rutiner och befintliga kanaler för informationsspridning kan öka synliggörandet av ERC. Särskilt beaktas hur informationsspridning kan ske till forskare vid lärosäten med små eller inga resurser till egen grants office/forskningsservice.
- Arrangemang genomförs som ökar ERC:s synlighet i Sverige (till exempel firandet av ERC:s tioårsjubileum som genomfördes 17 maj 2017), vilket lyfter och uppmärksammar svenska forskare som har fått ERC-bidrag samt visar positiva effekter av bidraget för forskares karriärutveckling samt för universitet som attraherar forskare med ERC-bidrag.

2. Utökad stöd vid forskarens ansökan

Bakgrund och syfte

Vid intervjuer och i enkät svar framfördes att det uppfattas som tidskrävande och administrativt tungt att söka medel från ERC. Mer information om ansökningsprocessen och hur en framgångsrik ansökan kan skrivas efterfrågades även. Detta i kombination med låga beviljandegrader, inte minst då inte alla som uppnår högsta betyg kan finansieras, anser de svarande utgör hinder för att ansöka om medel från ERC, alternativt utgör hinder för att ansöka igen efter ett avslag. Syftet med nedanstående åtgärder är därför dels att minska forskarnas administrativa börda i samband med en ERC-ansökan, och dels att öka beviljandegraden för de sverigebaserade forskarna som söker ERC-medel.

Förslag på åtgärder:

- Tydliggörande av vilken hjälp som ges i ansökningsprocessen och av vem. Detta bör ske i samverkan mellan NCP:s, Vetenskapsrådets ERC-expert, andra relevanta nationella aktörer samt relevant funktion vid lärosätena om sådan finns.
- Vetenskapsrådet tar tillsammans med relevanta aktörer fram en erfarenhetsbank för administrativa frågor kring en ERC-ansökan (se även punkt 6 nedan).
- Vetenskapsrådet tillsammans med andra finansiärer samt relevanta funktioner vid lärosätena verkar för att synliggöra priser och utmärkelser för framstående forskare, vilket kan öka forskarnas meriteringsgrund inför en ERC-ansökan.

3. Bevaka jämställdhetsaspekter, nationellt och gentemot ERC

Bakgrund och syfte

Kartläggningen antyder en jämställdhetsproblematik vid bedömningen av ansökningar inom ERC då kvinnor har en oförklarad lägre beviljandegrad än män. Kvinnor förefaller även mindre benägna än män att söka medel från ERC. Syftet med nedanstående åtgärder är därför att säkerställa att hela rekryteringsbasen utnyttjas, det vill säga att kvinnor och män med samma kompetens söker ERC-bidrag i samma utsträckning, samt att bidra till att uppnå lika möjligheter att beviljas ERC-bidrag för kvinnor och män.

Förslag på åtgärder:

- Fortsatt dialog och erfarenhetsutbyte mellan Vetenskapsrådet och ERC om jämställdhetsfrågor i ansökningsprocessens olika steg, vilket inleddes 2016.
- NCP och ERC-experten ansvarar för att det tas fram en utvidgad jämställdhetsstrategi för Sveriges deltagande i ERC som exempelvis innehåller a) en djupare analys om vilka kvinnor respektive män som söker respektive inte söker medel hos ERC med avseende på karriärålder, lärosäte, ämnesområde med mera, b) att en dialog förs med lärosäten och/eller forskare om identifiering av hinder i ansöknings- och bedömningsprocessen som slår olika gentemot kvinnor respektive män, samt om stärkande åtgärder såsom synliggörande av förebilder, c) verkar för att kontinuerlig statistik förs över andel män respektive kvinnor i ERC:s bedömningspaneler på ett sätt som gör att uppföljning kan ske av huruvida könsfördelningen totalt sett och bland svenska granskare motsvarar könsfördelningen inom motsvarande segment av forskarkåren i stort.

4. Tillvarata erfarenheter från ERC-forskare

Bakgrund och syfte

Forskare som har beviljats bidrag från ERC har värdefull kunskap om ansökningsprocessen, såväl administrativt som personliga reflektioner och erfarenheter från processen. Denna kunskap kan i ökad utsträckning tillvaratas och därigenom bidra till att fler sökanden blir beviljade. Genom att ERC-forskare deltar i olika sammanhang skapas även ökad synlighet av förebilder, vilket många forskare enligt enkäten bedömer som viktigt incitament för att söka medel från ERC.

Förslag på åtgärder:

- Vetenskapsrådet kommunicerar resultatet om vikten av framgångsrika ERC-forskare som förebilder till relevanta nationella aktörer till lärosätenas grants office/forskningssservice och motsvarande funktioner.
- Vetenskapsrådet för dialog med relevanta funktioner vid lärosätena samt andra forskningsfinansiärer om hur framgångsrika ERC-forskare ytterligare kan lyftas fram i olika kanaler och evenemang.

5. Tillvarata goda forskningsidéer som inte finansierades

Bakgrund och syfte

Att skriva en ERC-ansökan är tidskrävande och andelen av projekten som finansieras är liten. Även om en ansökan får högsta betyg är det inte säkert att projektet kan finansieras, eller sätts på reservlista för finansiering. Detta medför för forskaren ett risktagande förknippat med en ERC-ansökan, vilket gör att en betydande del av

de forskare som har svarat på enkäten samt bedömer att de är meriterade nog att söka ERC-medel, alternativt har sökt ERC-medel men fått avslag, inte anser det vara värt arbetsinvesteringen att söka medel från ERC (igen). En stor arbetsinsats har även genomförts av de experter i ERC:s utvärderingspaneler som har granskat ansökningarna. Syftet med nedanstående åtgärdsförslag är ta till vara på de goda forskningsidéer som utarbetats till ERC-utlysningar men inte finansierats, att ta tillvara på arbetsinsatser från forskare och panelmedlemmar, samt att minska forskarens risktagande. I dagsläget finns nationella finansieringsmöjligheter via Vetenskapsrådet för ansökningar till Starting Grants och Consolidator Grants som nått högsta rankningen i ERC:s utvärderingsprocess men hamnat på reservlista för finansiering via ERC och sedan inte blivit finansierade. Det finns även finansieringsmöjlighet via privata stiftelser för Starting Grants-ansökningar som fått högsta betyg men ej hamnat på reservlista och ej heller finansieras på annat sätt.

Förslag på åtgärder:

- Vetenskapsrådet initierar i dialog med andra forskningsfinansiärer en översyn av omfattning av sammanlagda nationella och internationella finansieringsmöjligheter för ansökningar med högt betyg som ej finansierats av ERC, samt effekter av dessa ytterligare finansieringsmöjligheter. Utifrån detta underlag föreslås dels en strategi för att öka synligheten och kunskapen om denna finansieringsmekanism i forskarsamhället, och dels eventuellt ytterligare möjligheter att finansiera högt rankade ansökningar.
- Vetenskapsrådet rekommenderar att gruppen forskare som rankats högt i föregående ERC-utlysningar av relevanta aktörer prioriteras av det egna lärosätet för extra stöd vid en förnyad ansökningsprocess.

6. Sammanställ, skapa och använd kunskap om systemet

Bakgrund och syfte

För att möjliggöra åtgärdsförslagen och för att kunna ge rätt stöd till sökanden ses ett behov av ökad kunskap om systemet och ansökningsprocessen. Värdefull kunskap om ERC som kan tillvaratas finns hos flera aktörer, såsom nuvarande och tidigare paneldeltagare, framgångsrika ERC-forskare, NCP för ERC, forskningsfinansiärer samt grants office/forskningsservice vid lärosätena.

Förslag på åtgärder:

- Vetenskapsrådet sammanställer en erfarenhetsbank om ERC-ansökningsprocessen baserad på de olika aktörernas kunskap och erfarenheter.
- Vetenskapsrådet sprider målgruppsinriktad information baserad på erfarenhetsbanken till andra nationella aktörer, till relevanta funktioner vid lärosätena, samt då sådana saknas direkt till berörda forskare.

7. Öka synligheten internationellt av Sverige som forskningsnation

Bakgrund och syfte

Som ett steg i arbetet med att öka internationaliseringen av svensk forskning (till exempel manifesterad i den utredning som preciseras i Kommittédirektiv Dir. 2017-19: Ökad internationalisering av universitet och högskolor) kan Sverige tydligare synliggöras och profileras som en attraktiv värdsnation för internationella forskare som har eller står i begrepp att söka ERC-bidrag. Genom att öka medvetenheten internationellt om Sverige som en fördelaktig plattform för att utveckla och genomföra framstående grundforskning kan internationella ERC-forskare attraheras till Sverige, och det ökade inflödet av internationella forskartalanger kan förväntas vara till gagn för de forskningsmiljöer som redan finns i landet.

Förslag på åtgärder:

- NCP tar fram ett förslag på strategi för hur Vetenskapsrådets medverkan i olika evenemang utomlands kan ge ökad synlighet för Sverige i syfte att locka till sig ERC-forskare.
- NCP för dialog med lärosätena om möjligheter, fördelar och hinder för att attrahera ERC-forskare.

APPENDIX. METOD ENKÄT

I detta avsnitt beskrivs enkätens respondentgrupp, svarsfrekvens och bortfallsanalys mer ingående än i rapportens huvudkapitel.

Respondentgrupp

Respondentgruppen valdes för att samla in åsikter och erfarenheter från forskare som kan vara aktuella för ett ERC-bidrag. För att nå ett representativt segment av svenska forskare med avseende på karriärålder och forskningsämne gjordes ett urval via ett antal nationella forskningsfinansiärer och andra organisationer. Följande urval gjordes:

- 1) Från **Vetenskapsrådets** utlysning 2015 finns två urvalsgrupper: Dels samtliga forskare som beviljades medel i utlysningarna Projektbidrag samt Projektbidrag Unga forskare, och dels forskare i samma utlysningar som inte beviljades medel men som fick ett övergripande betyg i spannet 5-7 för naturvetenskap-teknikvetenskap eller medicin-hälsa respektive i spannet 4-7¹⁷ för humaniora-samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap samt konstnärlig forskning. För att säkerställa att sökande till Vetenskapsrådet utgör en rimlig respondentgrupp för frågor rörande ERC gjorde vi ett stickprov på drygt 20 svenska forskare som senaste åren beviljats bidrag från ERC (antingen ett Advanced Grant eller ett Starting Grant). Ungefär 90 procent av dessa forskare hade vid något tillfälle beviljats ett bidrag från Vetenskapsrådet.
- 2) Från **Knut och Alice Wallenbergs stiftelse** 2015 inkluderades forskare som beviljats projektmedel, Wallenberg Academy Fellows samt Wallenberg Clinical Scholars.
- 3) Från **Forté** 2015 inkluderades forskare som beviljats medel från bidragsformerna projektanslag eller Unga forskare.
- 4) Från **Formas** 2015 inkluderades forskare som beviljats medel i stora utlysningen.
- 5) Från **Vinnova** inkluderades forskare som beviljats medel inom VinnMER 2011 samt Mobility of Growth 2015.
- 6) Från **Sveriges unga akademi** inkluderades samtliga ledamöter 2016.

Inom respondentgruppen återfinns forskare inom samtliga karriärsteg från tämligen nydisputerade doktorer till professor emeritus. I stora drag fördelade sig respondenterna över ämnesområdena enligt följande: Naturvetenskap och Teknik 47 procent, Humaniora och Samhällsvetenskap 30 procent, Medicin och Hälsa 20 procent, resterande del från Konstnärliga ämnen samt Utvecklingsforskning. Då dubletter i dataseten rensats ut¹⁸ fördelade sig respondentgruppen mellan de olika källorna enligt tabellen nedan.

¹⁷ Ett något lägre betygsspann valdes för HS, U och KF eftersom betygen inom dessa ämnesområden i genomsnitt är lägre än inom NT och MH.

¹⁸ I några fall återfanns samma forskare både inom listan från Vetenskapsrådet och listor från någon av övriga kategorier. I dessa fall har forskaren bokförts under Vetenskapsrådet.

Tabell A1. Antal respondenter samt könsfördelning.

Enkäten skickades ut till drygt 2639 respondenter varav 34 procent kvinnor och 66 procent män.

	Antal personer	Antal kvinnor	Antal män	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)
Vetenskapsrådet	2 337	769	1 568	33	67
Knut och Alice Wallenberg	46	10	36	22	78
Forste	73	33	40	45	55
Vinnova	44	36	8	82	18
Formas	95	33	62	35	65
Sveriges unga akademi	44	21	23	48	52
Totalt	2 639	902	1 737	34 %	66 %

Svarsfrekvens och bortfallsanalys

Enkäten skickades ut till respondenterna¹⁹ den 26 augusti 2016 och var efter förlängning av svarstiden öppen till den 10 november. Påminnelser skickades ut den 6 september och den 20 oktober 2016.

Svarsfrekvensen låg vid enkätens stängning på 37 procent slutförda enkäter. Av samtliga enkäter som öppnats har 93 procent fullföljts. Könsfördelningen bland de svarande (64 procent män, 34 procent kvinnor och resterande svarsalternativet övriga respektive valde att inte svara) motsvarade könsfördelningen bland de som fick enkäten skickad till sig. När det gäller ämnestillhörighet hos de svarande kan en exakt jämförelse mellan de svarande och ursprungspopulationen inte göras, eftersom svarsalternativen i enkäten var mer detaljerade än möjligheten till identifiering av ämnesområden i förväg i respondentgruppen. Respondenterna hade även möjlighet att ange flera ämnesområden i enkäten, samt att markera om man var verksam inom tvärvetenskapliga områden.

¹⁹ Listan med respondenter från Vinnova fördröjdes något. En separat, men identisk, enkät skickades därför ut den 15 september, med påminnelse den 26 september och 20 oktober. Enkäten stängdes den 10 november.

Vetenskapsrådet har på regeringens uppdrag kartlagt och analyserat svenska forskares deltagande i Europeiska forskningsrådet, ERC, samt kommit med åtgärdsförslag för ökad konkurrenskraft.

Kartläggningen visar att forskare knutna till svenska lärosäten och forskningsinstitutioner deltar i ERC:s utlysningar i förväntad omfattning. Kvinnliga forskare i Sverige skickar dock in något färre ansökningar än sina manliga kollegor, vilket gäller både yngre och mer seniora forskare. Beviljandegraden i procent ligger för Sveriges del något under genomsnittet inom ERC:s samtliga utlysningar. Beviljandegraden för kvinnor är generellt sett inom ERC lägre än för män. Sedan 2013 har dock beviljandegraden för de sverigebaserade kvinnorna varit lika hög eller högre än beviljandegraden för de sverigebaserade männen.

Sju övergripande områden identifierades där åtgärder kan sättas in för att ge sverigebaserade forskare ökad konkurrenskraft inom ERC. Områdena innefattar att verka för att öka ERC:s synlighet i Sverige såväl som att öka Sveriges synlighet som forskningsnation internationellt, att ge ett utökat stöd till forskare i ansökningsfasen, samt bevakning och uppföljning av jämställdhetsaspekter nationellt och gentemot ERC. Fokus bör även finnas på att tillvarata de erfarenheter som finns och löpande skapas hos ERC-forskare med bidrag eller paneluppdrag, och på att tillvarata goda forskningsidéer som rankats högt men inte finansierats inom ERC.



Västra Järnvägsgratan 3 | Box 1035 | 101 38 Stockholm | Tel 08-546 44 000 | vetenskapsradet@vr.se | www.vr.se

Vetenskapsrådet har en ledande roll för att utveckla svensk forskning av högsta vetenskapliga kvalitet och bidrar därmed till samhällets utveckling. Utöver finansiering av forskning är myndigheten rådgivare till regeringen i forskningsrelaterade frågor och deltar aktivt i debatten för att skapa förståelse för den långsiktiga nyttan av forskningen.